

“MET AL MIJN VERDRIET TUSSEN DE KARTONNEN DOZEN”

EEN RETROSPECTIEF ONDERZOEK NAAR
INSPRAAK EN BELEVING VAN JONGEREN
GEPLAATST IN EEN RESIDENTIËLE VOORZIENING

Aantal woorden: 19.675

Floor Meersdom

Studentennummer: 01805761

Promotor: Prof. dr. Lieselot De Wilde,

Begeleider: Eveline Meylemans

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad master in het sociaal werk

Academiejaar: 2019 - 2020

Corona verklaring vooraf

Omwillen van de maatregelen omtrent COVID-19 zijn er een aantal wijzigingen geweest in deze masterproef.

Als eerste werd het door de maatregelen bemoeilijkt om respondenten te vinden. In samenspraak met promotor Lieselot De Wilde werd beslist om niet verder op zoek te gaan naar respondenten en verder te werken met de data die reeds verzameld was, om op deze manier de beleving van de jongeren in kaart te brengen.

Omdat er nog maar zeven respondenten bevroegd waren en er dus minder data was dan voorzien, is er geopteerd om deze data diepgaander te analyseren via een biografische analyse. Dit was niet altijd een eenvoudige opgave vanwege van het feit de focus tijdens de interviews vooral lag op de verschillende thema's (zoals: steun, inspraak, hulpverlening,..) en wat de respondenten uit zichzelf aanbrachten.

ABSTRACT

Een retrospectief onderzoek naar inspraak en beleving bij jongeren geplaatst in een residentiële voorziening.

Dit retrospectief onderzoek verkent de beleving van jongeren tussen 18 en 28 jaar over inspraakmogelijkheden binnen een residentiële voorziening en wat zij als scharniermomenten ervaren.

Om deze doelstelling te benaderen werd er een literatuuronderzoek gedaan, waarna er kwalitatieve semigestructureerde interviews afgenomen zijn bij zeven verschillende respondenten. Na deze afname werden de interviews getranscribeerd en geanonimiseerd om hierna een biografische analyse te maken van de verhalen van de respondenten.

Uit de literatuur blijkt dat jongeren die uit huis geplaatst zijn zelden inspraak ervaren bij de uithuisplaatsingsprocedure en tijdens de plaatsing zelf (Gillagan, 2002; Gousse, 2009). Deze masterproef bevestigt wat in de literatuur besproken wordt. De resultaten laten zien dat de jongeren die deelnamen duidelijk meer betrokken wilden worden in besluitvorming omtrent hun leven, maar dat hier meermaals geen mogelijkheid toe was.

Verder blijkt dat wanneer ze een gebeurtenis als een 'critical moment' ervaren dit meestal voort komt uit daden en woorden van iemand uit de jongere zijn directe omgeving of uit eigen nood aan het veranderen van hun leven. De omgang met deze 'critical moments' is altijd context-, persoons- en tijdsgebonden.

Sleutelwoorden: out-of-home placement, the voice of children in care, critical moments, effects out-of-home placement

Academiejaar: 2019 – 2020

Opleiding: Master sociaal werk

Student: Floor Meersdom

Promotor: Lieselot De Wilde

Begeleider: Eveline Meylemans

Voorwoord

Durf denken

Deze masterproef betekent het einde van mijn opleiding en mijn leven als student. Een teken om mijn uitgestelde werkcarrière onder de arm te nemen en de wereld te verbeteren. Of dit was toch het plan aan de start van mijn opleiding. Een naïeve opvatting van een achttienjarige, besefte ik terwijl ik ouder werd. Want nu weet ik dat ik de wereld in zijn totaliteit niet kan verbeteren, maar dat één iemand een duwtje in de rug geven meer waarde zal hebben dan ik had durven dromen.

Doorheen mijn twee jaar aan UGent zoekend naar handvaten en zekerheid kwam ik tot de conclusie dat zekerheid niet is waar een opleiding sociaal werk voor staat. In tegendeel, twijfel, onzekerheid, kritisch zijn en 'out of the box' denken zijn betere verwoordingen voor wat ik de voorbije jaren heb geleerd. Mede dankzij de kritische reflectie op het boek van Hans Achterhuis - De markt van welzijn en geluk- leek het doel van sociaal werk soms zijn betekenis kwijt te raken. Ik werd door de vraag "Zijn wij wel echt nodig?" met mijn neus op de feiten geduwd. Alleen bracht het verliezen van de betekenis van sociaal werk bracht mij net tot de kern ervan: *durf denken*.

Het zou egoïstisch zijn om te stellen dat dit een eenmanswerk is, er werkten namelijk veel mensen mee om deze masterproef tot een goed einde te brengen.

Als eerste wil ik Lieselot De Wilde bedanken om mij altijd in een ongezien tempo van constructieve feedback te voorzien. Mijn oprechte dank om mij op zo'n goede manier te begeleiden en tijd te nemen om mijn onzekerheid de kop in te drukken.

Eveline Meylemans, dank u om mij al dan niet bewust te motiveren om verder te gaan en om mij te helpen bij mijn zoektocht naar respondenten. Uw feedback en inzichten hebben mijn masterproef vorm gegeven en mij tot dit eindresultaat geleid.

Vervolgens wil ik Karel De Vos bedanken voor het, meer dan eens, nalezen van stukken uit mijn masterproef waar ik raad bij nodig had. Voor uw oprechte interesse in mijn onderzoek en het verloop ervan en voor uw bemoedigende woorden die mij altijd een hart onder de riem staken.

Mijn vriend, Andreas. Dank je om me door dik en dun te steunen en met jou rationele kijk mijn emotionele kijk wat te verzachten. De tijd die je hebt vrijgemaakt om na te lezen wat ik geschreven had, me te helpen wanneer ik 'vast' zat en je eeuwig luisterend oor hebben ervoor gezorgd dat ik de eindmeet gehaald heb. Dank je, voor alles!

Verder wil ik mijn mama en mijn zus, Suus bedanken om mijn analyses na te lezen en om met mij rond de tafel te zitten en mee te schrijven, denken hoe het anders, beter kon. Om niet

alleen naar mijn enthousiasme te luisteren, maar ook naar de momenten waarop ik er even geen zin meer in had.

Mijn 'plus'mama, Veerle om zo goed als elk deel van deze masterproef na te lezen op spellingsfouten en zinsbouw en om altijd mee te denken over hoe en wat ik kon schrijven.

Al mijn vrienden, met speciale dank aan Jakobe en Febe, voor jullie bemoedigende woorden en steun wanneer ik die het meest nodig had. Om tijd te nemen om me te helpen waar mogelijk en delen van mijn masterproef na te lezen. Eeuwige dank!

Aan alle andere mensen die de tijd hebben genomen om mijn masterproef na te lezen. Een welgemeende dank u! Dankzij jullie kon ik met een gerust hart mijn masterproef indienen.

Eigenlijk wil ik vooral mijn respondenten bedanken. Jullie waren zo moedig om jullie verhaal met mij te delen. Elke keer na een interview zat ik urenlang te denken aan wat jullie me hebben verteld en hoe ik jullie verhaal naar de buitenwereld kon brengen. Mijn respect voor jullie is enorm, hoe jullie in het leven staan, wat jullie kunnen, wat jullie doen, hoe gemotiveerd jullie zijn, ik heb er ongelofelijk veel uit geleerd. Dank je om jullie verhalen met mij te willen delen. Jullie mogen trots zijn op jezelf, dat ben ik ook!

Wauw.

Dank jullie wel voor jullie ongeziene steun voor de vele duwtjes in mij rug en het geloof in mijn kunnen. Zonder jullie zou dit niet zijn gelukt. Dank u.

Voorwoord.....	5
Inleiding.....	9
<i>“Boven mijn hoofd”</i>	10

DEEL 1: LITERATUURSTUDIE

1	Het gezin als eerste opvoedingsmilieu	14
1.1.	Individualistische kijk op opvoeding	14
2	Uithuisplaatsing.....	15
2.1.	Wat is een uithuisplaatsing?.....	15
2.2.	Historiek uithuisplaatsing	16
2.2.1.	Vóór de integrale jeugdhulp	18
2.2.2.	Hedendaagse werking van de jeugdhulp.....	18
2.3.	VOS en MOF.....	19
3	Hedendaagse ontwikkelingen in de jeugdhulp.....	20
3.1.	De overheid en uithuisplaatsing.....	20
3.1.1.	Beslissingsfactoren.....	22
3.2.	Recht op participatie	23
4	Minderjarigen	25
4.1.	Gevolgen na een uithuisplaatsing.....	25
4.2.	Jongeren in een pleeggezin.....	26
4.3.	Inspraak als noodzaak.....	27
4.3.1.	Uitblijven van inspraak	27
4.3.2.	Actief luisteren.....	28
4.4.	De jongere en de voorziening	28
4.4.1.	Noden van de jongere.....	28
4.4.2.	‘Critical moments’.....	29
4.4.3.	Recht op informatie	29

DEEL 2: METHODOLOGIE

1	Onderzoekscontext	30
1.1.	Respondenten.....	30
1.2.	Onderzoeksmethode	31
1.2.1.	Kwalitatief onderzoek	31
1.3.	Interviews.....	31
1.3.1.	Methode tijdlijn	32
1.4.	Biografische analyse.....	33

1.5. Data-analyse	33
-------------------------	----

DEEL 3: BIBLIOGRAFISCHE ANALYSE

Het verhaal van Charifa	34
Het verhaal van Thomas	37
Het verhaal van Pieter	38
Het verhaal van Elise.....	40
Het Verhaal van Lisa	42
Het verhaal van Marie	44
Het verhaal van Jess	46
1 Conclusie analyse	48

DEEL 4: DISCUSSIE EN CONCLUSIE

1 Discussie.....	49
1.1. Inspraak als noodzaak.....	49
1.1.1. Het ontbreken van inspraakmogelijkheden.....	49
1.1.2. “Ze zien je niet.”	51
1.1.3. Georganiseerde inspraakmogelijkheid	51
1.1.4. Steun als onmisbaar gegeven	52
1.2. ‘Critical moments’	53
1.2.1. Beleving.....	53
1.2.2. Omgaan met een scharniermoment	54
1.3. Conclusie	55
1.4. Beperkingen en aanbevelingen eigen onderzoek.....	55
1.4.1. Beperkingen onderzoek.....	55
1.4.2. Aanbevelingen voor verder onderzoek.....	56
1.4.3. Aanbevelingen voor de praktijk	56

DEEL 5: BIJLAGEN EN BIBLIOGRAFIE

1 Bijlagen	57
1.1. Bijlage 1: Oproep respondenten	57
1.2. Bijlage 2: Informed consent	58
1.3. Bijlage 3: Themalijst.....	59
1.4. Bijlage 5: Tijdlijn respondenten	59
2 Bibliografie	62

Inleiding

Een uithuisplaatsing is een extreme interventie. Een interventie waarmee niet alleen het leven van het kind, maar ook het leven van het gezin grondig wordt ontwricht, ongeacht of deze plaatsing al dan niet gedwongen is (Pronk, 2011). De overheid grijpt door een uithuisplaatsing in, in de privésfeer van het gezin en neemt de opvoeding van de kinderen over (Brouwers, 2008). Om het normaliseren van deze ingrijpende interventie tegen te gaan, blijkt dat subsidiariteit te allen tijde als uitgangspunt gebruikt zou moeten worden binnen de hulpverlening (Stroobants & Van Bruel, 2017). Daaruit volgt dat een minderjarige eigenlijk niet geplaatst mag worden wanneer ambulante hulp, bijvoorbeeld thuisbegeleiding, een oplossing kan bieden (Stroobants & Van Bruel, 2017). Dit betekent dat een uithuisplaatsing enkel mag overwogen worden wanneer een minderjarige in zijn/haar eigen belang niet meer in de thuiscontext kan blijven wonen en de ouder(s) de veiligheid van het kind niet kunnen waarborgen door andere, minder ingrijpende interventies (Stroobants & Van den Bruel, 2016). Een uithuisplaatsing wordt met andere woorden gezien als het uiterste redmiddel met oog op veiligheidsherstel, welzijnsbevordering en het terug op gang trekken van de ontwikkeling van de minderjarige (Stroobants & Van den Bruel, 2016).

Wanneer het niet mogelijk wordt geacht om de thuissituatie van kinderen en jongeren te verbeteren door middel van ambulante hulp, dient men pleegzorg als eerste optie van een uithuisplaatsing gezien (Stroobants & Van Bruel, 2017). Leysen (2018) verklaart de voorkeur voor pleegzorg als uithuisplaatsingsmethode, grotendeels a.d.h.v. het aangenomen gegeven dat een pleeggezin meer dan residentiële zorg, in de lijn ligt van een 'gewone' gezins- en opvoedingssituatie. Een plaatsing in een residentiële voorziening blijkt een meer ingrijpende interventie te zijn dan het plaatsen van een kind in een pleeggezin (Bakermans Kranenburg, Juffer, Van Den Dries & Van Ijzendoorn, 2008). Met andere woorden kan er gesteld worden dat pleegzorg als de meest ideale vorm van uithuisplaatsing wordt beschouwd (De Wilde, in press; Decreet pleegzorg, 2018; Nybell, 2013).

Zowel Bartelink (2013) en Knorth, Grietens, López & Zeijlmans (2019) wijzen op het belang van het betrekken van minderjarigen en hun ouders bij een plaatsing, zowel in een pleeggezin als in een residentiële voorziening. Met zicht op het verbeteren van de resultaten van deze plaatsing, wat niet vanzelfsprekend lijkt te zijn (Day & Dillen, 2015). Dit blijkt uit het beperkte onderzoek over de beleving van de minderjarigen en hun kijk op betrokkenheid tijdens het proces van een uithuisplaatsing en nadien (Day & Dillen, 2015; Leeson, 2007; Nybell, 2013).

In het onderzoek van Knorth et al. (2019) geven ouders aan dat ze negatieve gevolgen ondervinden wanneer hun kind(eren) uit huis worden geplaatst. Het gevoel van verlies krijgt een vaste plaats in hun leven door enerzijds het verminderd contact met hun kinderen en anderzijds het verliezen van de opvoedingsrol.

Naast de gevolgen die ouders ondervinden, wijzen verschillende onderzoeken op de gevolgen die een uithuisplaatsing voor het kind met zich meebrengt. Zowel op mentaal, hechtings-, school- en emotioneel vlak zijn er verschillen merkbaar bij de minderjarige na een plaatsing (Banyard & Grayson, 2000; Juffer et al., 2008; Romanelli et al., 2011). Zo blijken minderjarigen gevoelens van angst, hulpeloosheid en verwarring ervaren wanneer ze worden geplaatst (Knorth et al., 2019).

Een uithuisplaatsing blijkt met andere woorden een impact te hebben op zowel de ouders als de minderjarige (Berger, Bruch, Johnson, James & Rubin, 2009).

“Boven mijn hoofd”

Ondanks het belang van inspraak wijst Cashmore (2001) zijn onderzoek uit dat jongeren niet altijd betrokken worden: “This is my life. Why are you talking about me as if I don’t exist?” (p. 838). Hoewel kinderen het recht hebben om hun mening te laten horen bij dergelijke ingrijpende beslissingen (verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van het kind), zijn ze er vaak onvoldoende bij betrokken (Bessel, 2011).

Uit het onderzoek van Gousse (2009), dat zich focust op de ervaring van jongeren in de hulpverlening, blijkt dat hulpverleners voornamelijk zeggen wat de jongere zou moeten doen. De mening van de jongere wordt nagenoeg niet bevestigd en er blijkt er weinig tot geen dialoog te zijn binnen deze hulpverleningsgesprekken (Gousse, 2009). Zo zijn er voorafgaand aan dergelijk hulpverleningsgesprekken regelmatig al veel beslissingen genomen zonder de inspraak van de jongeren. Bijvoorbeeld waar, wanneer en met wie het gesprek zal doorgaan (Gharabaghi, 2019). Dit kan mede zijn door het niet betrekken en het niet luisteren naar de minderjarigen (Gilligan, 2002), want zelf wanneer de minderjarigen een vertrouwensrelatie hebben met de hulpverlener, blijkt het voor hen niet eenvoudig om hun stem of mening te laten horen tijdens een hulpverleningsgesprek (Calcaterra & Raineri, 2017).

Bovendien worden de beslissingen, die boven het hoofd van de jongere zijn genomen, niet altijd aan hun meegedeeld. Hierdoor lijken ze de zin om in de toekomst mee te participeren te verliezen (Pert et al., 2017). Dit resulteert voor de minderjarigen in, wat Gilligan (2002) benoemt als een gevoel van ‘gelimiteerd zijn’ in de mogelijkheid om mee te participeren tijdens besluitvormingsgesprekken om de minderjarige al dan niet uit huis te plaatsen en er na.

Als het gaat over de mening en stem van kinderen en jongeren, blijkt uit het jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat (2019) dat er hier veel belangstelling voor is. Belangstelling die nodig is om de stem van minderjarigen luider te laten klinken. Elke minderjarige heeft het recht om zijn mening vrij te uiten wanneer het over zichzelf gaat (Decreet rechtspositie, 2019). Het Kinderrechtencommissariaat (2019) pleit voor het centraal stellen van de mening van de minderjarigen. Vragen als “Wat stel je zelf voor?” en “Wat vind jij belangrijk?” zouden een vaste plaats moeten krijgen binnen het proces van een uithuisplaatsing en wanneer de minderjarige al geplaatst is (Decreet rechtspositie, 2019; Schaerlaekens, 2010). Op deze manier kunnen hulpverleners, kinderen en jongeren betrekken bij toekomstbepalende beslissingen en kunnen de minderjarigen ‘aan het stuur zitten van hun eigen leven’ (Blueprint, 2004; Kinderrechtencommissariaat, 2019). Er moet met andere woorden gezocht worden naar manieren om de keuzevrijheid van minderjarigen te bevorderen (Leeson, 2007). Het blueprint (2004) onderzoek toont daarnaast aan dat wanneer kinderen mee mogen beslissen dat dit bevorderlijk is voor hun welbevinden. Tweerichtingsverkeer is dus hetgeen waarvoor ze pleiten (Kinderrechtencommissariaat, 2019). Het is van belang dat kinderen en jongeren voelen dat ze een eigen mening mogen hebben en dat er bovendien naar die mening geluisterd wordt (Leeson, 2007).

Een eerste invulling van het geven van een stem, begint al bij het mee mogen beslissen om de jongere al dan niet uit huis te plaatsen. Het is hierbij de bedoeling dat zowel de ouders als de minderjarige nauw betrokken worden bij het besluitvormingsproces (Bartelink, 2013; Kinderrechtencommissariaat, 2019). Op deze manier zou een uithuisplaatsing niet uit de lucht mogen vallen (Stroobants & Van Den Bruel, 2016).

Zo zien we in verschillende onderzoeken een aantal belangrijke argumenten terugkomen om minderjarigen actief te betrekken bij besluitvormingsprocessen (Knorth et al., 2019; Kollar, Strolin-Goltzman & Trinkle, 2010; Pert et al., 2017). Knorth et al. (2019) stellen dat het deelnemen aan toekomst bepalende gesprekken ervoor kan zorgen dat de minderjarigen zich meer gewaardeerd voelen. Daarbovenop reduceren hierdoor gevoelens van wanhoop, angst en woede. Verder wijst onderzoek van Gharabaghi (2019) uit dat wanneer minderjarigen mee mogen participeren, ze het besluitvormingsproces effectief kunnen beïnvloeden door hun stem te laten horen. Wat inhoudt dat wanneer een beslissing gemaakt wordt, hulpverleners rekening moeten houden met de wensen en inbreng van de minderjarige, wat kan leiden tot een andere beslissing. Daaruit volgt dat de minderjarigen zich meer betrokken voelen. Niet alleen de samenwerking en het vertrouwen met de hulpverlener verbetert, maar ook het welbevinden van de minderjarige neemt toe (Cashmore, 2002; Gharabaghi, 2019). Gezien een kind dat zich gehoord voelt, zich beter lijkt te voelen, verwijzen onderzoekers in de literatuur regelmatig naar

het belang om kinderen te betrekken in zaken die hun aanbelangen (Kollar et al., 2010; Pert et al., 2017).

Als we minderjarigen niet inlichten of aanmoedigen om mee te participeren bij toekomstbepalende beslissingen, gaan ze vaker niet dan wel akkoord met de eindbeslissing. De oorzaak hiervan is regelmatig het niet krijgen van een stem en het uitblijven van dialoog (Gilligan, 2002). Zelf als 'het belang van het kind' als toetssteen wordt gebruikt om de beslissing te maken (Kruithof, 2008). Hieruit blijkt dat naast het 'krijgen' van een stem, het 'luisteren naar' de stem van kinderen en jongeren een essentieel aandachtspunt is (Pert et al., 2017). Inspraak geven aan jongeren tijdens het proces van- en na een uithuisplaatsing kan een manier zijn om te werken 'in belang van' de minderjarigen (Bessel, 2011). Onderzoek naar de beleving van minderjarigen over een plaatsing is schaars. Vragen als "Krijgen minderjarigen inspraak binnen besluitvormingsprocessen voor en na een plaatsing?", "Hoe uit 'een stem hebben' zich in de praktijk?" blijven daardoor zo goed als onbeantwoord (Pronk, 2009).

Uithuisplaatsing is onmiskenbaar een complex gegeven. Binnen de literatuur is er een besef aanwezig dat een plaatsing niet altijd ten goede van het kind of het gezin komt (Asscher, Bek, Channa, Damen, Stams, & Van der Laan, 2012; Knorth et al., 2019; Pronk, 2009). Nochtans werden er in 2017 nog 4855 minderjarigen geplaatst via gerechtelijke jeugdhulp (Jeugdhulp Vlaanderen 2017). Of tijdens dergelijk beslissingsproces over de uithuisplaatsing de minderjarigen een stem krijgen én gehoord worden, is onduidelijk en weinig besproken.

'Participatie', 'luisteren naar', 'een stem geven aan' en 'het betrekken van',... zijn vaak voorkomende desondanks weinig bevroegde concepten (Bartelink, 2013; Cashmore, 2002; Krinsky & Rodiquez, 2006; Stroobants & Van Bruel, 2016). Hoewel het deze concepten zijn die vormgeven aan hoe de jeugdhulp er idealiter moet uitzien, is er gebrek aan onderzoek en inzicht over de impact van deze concepten op de jongeren en hoe deze impact zich uit (Pronk, 2011; Rosenberg & Robinson, 2004).

Om deze vaststellingen en vragen van een beduidend antwoord te voorzien, is er nood aan meer onderzoek naar de mening, ervaring en beleving van jongeren die een uithuisplaatsing hebben meegemaakt (Knorth, 2019).

Omwille daarvan wordt er binnen deze masterproef gefocust op volgende onderzoeksvragen via een retrospectief onderzoek:

- Hoe kijken jongeren terug op de periode van de plaatsing in een residentiële voorziening?

- (Hoe) Kijken jongeren die geplaatst geweest zijn terug op 'het krijgen van een stem' binnen het proces van uithuisplaatsing en tijdens hun plaatsing?
- Welke momenten tijdens de uithuisplaatsingsperiode werden ervaren als 'scharniermomenten' in het leven van deze jongeren?

1 Het gezin als eerste opvoedingsmilieu

Ouders zijn de eersten die aangesproken worden als het aankomt op het 'naar behoren' opvoeden van hun kinderen (Stroobants & Van Den Bruel, 2016). 'Naar behoren' opvoeden is een sociaal-maatschappelijk geconstrueerd begrip (Van Nuffel, 2003). Hoewel elke ouder zijn eigen idee heeft over een 'goede opvoeding', lopen verschillende waarden en normen gelijk met die van de samenleving, zoals respect, beleefdheid, verdraagzaamheid en adequaat sociaal functioneren (Van Nuffel, 2003). Toch is het niet zo eenvoudig om duidelijk te zijn over wat 'naar behoren opvoeden' precies inhoudt (Vandenbroeck, 2019).

Volgens de Internationale Verklaring voor de Rechten van het Kind (IVRK) hebben ouders en kinderen het recht om eerst binnen het gezin rond hun problemen te werken, vooraleer de overheid ingrijpt in de gezinscontext. Ze hebben de verplichting om het gezin te ondersteunen waar nodig en zo een plaatsing te voorkomen (Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming, 2017). De overheid is verder verantwoordelijk voor de realisatie van de rechten van het kind en het ondersteunen van ouders in hun ouderrol. Gezien opvoeden een gedeelde verantwoordelijkheid is tussen de publieke en de private sfeer (De Mulder et al., z.d.). Nochtans merken verschillende onderzoekers op dat dit in realiteit niet zo vanzelfsprekend is, de 'gedeelde verantwoordelijkheid' komt vaak op de achtergrond als het aankomt op kinderen opvoeden (De winter, 2011; Vandenbroeck, 2019).

Door de samenwerking tussen het gezin en de samenleving op de achtergrond te plaatsen, worden de condities waarin ouders hun kinderen 'naar behoren' moeten opvoeden regelmatig vergeten of buiten beschouwing gelaten (Stroobants & Van Den Bruel, 2016; Vandenbroeck, 2019).

1.1. Individualistische kijk op opvoeding

De laatste jaren lijkt er een stijgende tendens te zijn rond het individualiseren van sociale problemen, waardoor de sociale verbondenheid in het gedrang komt (De Winter, 2011). De Winter (2011) stelt dat een individueel probleem gelabeld wordt als een 'stoornis' dat we kunnen behandeld met individuele therapie. Bij dit proces wordt er echter geen rekening gehouden met de sociale of maatschappelijke oorzaken ervan.

Een andere tendens die hier nauw mee samenhangt is het verbrokkelen van het oude maatschappelijke middenveld (school, buurt, kerk...). Dit zorgt enerzijds voor het vergroten van individuele vrijheid en anderzijds voor minder houvast en handelingszekerheid omwille van de verkregen vrijheid (De Winter, 2011). Vanwege deze vrijheid is er minder duidelijkheid

rond wat 'naar behoren' opvoeden precies is (De Winter, 2011). Want waar vroeger het bevelshuishouden de norm was, is de hedendaagse norm een onderhandelingshuishouden. Alleen brengt onderhandeling onzekerheid en onduidelijkheid met zich mee, over hoe de opvoeding vorm moet krijgen (Van Crombruggen & Van Leeuwen 2012). Daarbij komt dat een onderhandelingshuishouden niet voor elke ouder en voor elk kind 'in het belang' van het kind is. Sommige kinderen hebben net de structuur en striktheid nodig van een bevelshuishouden (Van Crombruggen & Van Leeuwen 2012).

Desalniettemin zien we ouders als hoofdverantwoordelijken voor de opvoeding van hun kind, wanneer de opvoeding niet loopt zoals gewenst blijkt dit de ouders hun schuld te zijn. *“Opvoeden is een project geworden. Als er iets fout gaat, worden de ouders verantwoordelijk gehouden. Onzekere ouders raken in een opvoedingskramp.”* (De Winter, 2011). Deze individualistische kijk zorgt ervoor dat elke vorm van gedrag een stoornis wordt. Het gevolg hiervan is dat ouders enkel de stoornis zien en hun eigen rol en invloed op de opvoeding verwaarlozen. Dit resulteert in een zelfontslag van hun verantwoordelijkheid als ouder (De Winter, 2011). Roose et al. (2010) stellen dat we omwille van deze individualistische kijk op opvoeding, ouders als slechte ouders bestempeld kunnen bestempelen. Deze 'slechte' ouders zouden zich moeten aanpassen aan de dominante kijk op opvoeding en leren wat 'naar behoren' opvoeden is en hoe een goed gezin vorm moet krijgen.

Er ligt een grote focus op het gezin als eerste opvoedingsmilieu, meer specifiek op de ouders binnen dat gezin. Er wordt enkel sporadisch gekeken naar de gedeelde opvoedingsverantwoordelijkheid van zowel ouders als de samenleving (De Winter, 2011; Vandenbroeck, 2019). Dit zorgt voor een toename van enerzijds labels en anderzijds handelonzekerheid bij de ouders (De Winter, 2011).

2 Uithuisplaatsing

2.1. Wat is een uithuisplaatsing?

Wanneer een minderjarige uit het gezin wordt gehaald en in een voorziening of pleeggezin wordt geplaatst, spreken we van een 'uithuisplaatsing'. Deze maatregel wordt getroffen met het principe van kindbescherming als uitgangspunt (Stroobants & Van den Bruel 2016).

Een uithuisplaatsing is volgens het beleid een interventie die we in overweging moeten nemen wanneer blijkt dat er een onevenwicht is tussen de opvoedings- en ontwikkelingsnoden van minderjarigen en het vermogen van opvoeden van de ouders (Richtlijn uithuisplaatsing voor jeugdhulp en jeugdbescherming, 2017). Het is een maatregel die als laatste redmiddel gebruikt

wordt omdat het ingaat tegen het basisrecht dat kinderen en ouders hebben om samen te leven (Stroobants, 2017). Bij een uithuisplaatsing gaat de minderjarige tijdelijk naar een voorziening of een pleeggezin. Op deze manier kunnen zowel de ouders als de minderjarige tot rust te laten komen en kunnen ze samen werken aan 'terug naar huis gaan'. (Bartelinck, 2013).

Alvorens deze beslissing te nemen, wordt onderzocht in welke mate het sociale netwerk van de minderjarige ondersteuning kan bieden en welke mogelijkheden er zijn via ambulante hulp. Als hierop ingezet kan worden, stellen ze een uithuisplaatsing uit, met oog op het herstellen van de balans tussen ouders en kind (Stroobants et al., 2015).

Het al dan niet beslissen of een uithuisplaatsing nodig is, is vaak een complexe beslissing waarvan de uitkomst ongekend is (Stroobants et al., 2015).

2.2. Historiek uithuisplaatsing

De keuzes voor bepaalde sociaal maatschappelijke interventies zijn vaak historisch te verklaren (Wouters, 2005). Zo werd in 1912 in België, de wet op de kindbescherming ingevoerd. Vóór de wet van 1912 wilde de staat tussenkomen in de opvoeding van de (meestal arme) gezinnen, maar was dit niet mogelijk omdat er op dat moment geen interventiegronden bestonden (Steyaert, 2017). Om wel te kunnen interveniëren bij gezinnen heeft de staat de wet op de kindbescherming ingevoerd. Deze wet hield in dat de opvoeding van een minderjarige niet langer als privé werd gezien, maar nu (gedeeltelijk) publiek werd (De Wilde & Vanobbergen, 2012). Op dat moment ontstond er een eerste interventiegrond om in te grijpen als een gezinssituatie een bedreiging vormde voor de ontwikkeling of veiligheid van minderjarigen (Brouwers, 2008).

Uithuisplaatsing als interventie was enerzijds mogelijk wanneer de ouders een klacht indienden tegen hun kind. Ze konden van mening zijn dat hun kind te veel wangedrag vertoonde en lieten om deze reden hun kind plaatsen (Christiaens, 2008). Anderzijds was het mogelijk dat de ouders zelf een deel van het probleem vormden. Als dit het geval was, kond de overheid de ouders ontzetten uit hun ouderlijke macht en nam de staat de opvoeding over (Brouwers, 2008.) De minderjarige werd met andere woorden uit huis geplaatst om zijn veiligheid te garanderen (Brouwers, 2008). Hieruit blijkt dat de overheid vanuit een bezorgdheid naar 'de armen' (de toenmalige arbeidersklasse) toe, de wet op de kindbescherming heeft gecreëerd (Christiaens, 2008).

Na deze eerste wet op kindbescherming duurde het 53 jaar, tot 1965, voor de wet vervangen en specifieker werd gemaakt door de wet op de jeugdbescherming (Brouwers, 2008).

Minderjarigen werden vóór de nieuwe wet vooral gezien als crimineel en als een probleem voor de maatschappij (kind als gevaar) (Steyaert, 2017). Er werd zelden gekeken naar de levensomstandigheden waarin deze 'criminele jongeren' moesten (over)leven. De minderjarigen die leefden in onveilige of gevaarlijke thuissituaties (kind in gevaar), waren de kinderen die regelmatig geplaatst werden (Komen, 1999; Steyaert, 2017). Kinderen werden door de invoering van de nieuwe wet dus niet meer enkel 'als gevaar' gezien, maar konden ook 'in gevaar' zijn (Borre, 2013; Brouwers, 2008; Komen, 1999).

Er waren drie zaken, bij de buitengerechtelijke jeugdhulp, waar de nieuwe wet aandacht aan besteedde. Als eerste was er de sociale bescherming, dit hield in dat er samen met het gezin werd gezocht naar een oplossing om tot een betere opvoedingssituatie te komen. Op deze manier proberen ze in eerste instantie te vermijden dat een minderjarige uit huis geplaatst werd (Christiaens, 2003).

Als tweede was er de opkomst van preventieve interventies wanneer de sociale bescherming niet bleek te helpen. Door vroegtijdige detectie van problemen zou deze maatregel ervoor zorgen dat minder kinderen geplaatst werden (Christiaens, 2003). Asscher et al. (2012) bevestigen dit met hun onderzoek en concluderen dat een vroege interventie het meeste kans heeft om de thuissituatie van de kinderen te verbeteren (Asscher et al., 2012).

Naast sociale bescherming en preventie is voornamelijk de 'gerechtelijke bescherming' van belang om de geschiedenis van uithuisplaatsing te schetsen. Bij gerechtelijke bescherming kon een rechter kiezen om ouders een berisping te geven, de minderjarige ondertoezichtstelling van een bevoegde sociale dienst te plaatsen of als laatste, een plaatsing 'op te leggen' (Borre, 2013). Er werd gewerkt met het subsidiariteitsbeginsel en enkel beslist om een kind te plaatsen wanneer er geen minder ingrijpende maatregel het kind in veiligheid kon stellen. Kinderen werden zo lang mogelijk in het gezin gehouden (Borre, 2013; Christiaens, 2003). Tegenwoordig doen hulpverleners en rechters hun best om een uithuisplaatsing te vermijden (Pronk, 2011). Ondanks dat de keuze om een kind uit huis te plaatsen meestal goed overwogen is, worden minderjarigen nog steeds veel geplaatst. Dit kan als oorzaak hebben dat er een gebrek aan andere middelen is, om kinderen in een onveilige situatie te helpen (Pronk, 2011).

We kunnen hieruit concluderen dat doorheen de jaren de overheid de mogelijkheid tot overheidsinterventie stelselmatig heeft vergroot. De beweegreden achter deze aanpak lijkt steeds het 'beschermen van het kind' te zijn.

2.2.1. Vóór de integrale jeugdhulp

De periode wordt kort uiteengezet voor de volledigheid en omdat er mogelijk respondenten zijn, geplaatst in deze periode.

De termijn voor de invoering van de integrale jeugdhulp (IJH) kenmerkt zich door een samenwerking tussen het comité bijzondere jeugdzorg (CBJ), de bemiddelingscommissie, consulenten en de jeugdrechtbank.

Het CBJ was vrijwillige jeugdhulp, bij hen werd gepleit voor de minst ingrijpende maatregelen. Typerend hieraan was dat de hulpvrager de hulpverlening elk moment kon opheffen (Loosveldt, 2001). Daarnaast kreeg elke jongere een consulent toegewezen. In samenspraak met de ouders en de jongere werd er met de consulent gezocht naar 'zorg op maat', waar elke partij mee akkoord was (Keymeulen, 1999). Wanneer de vrijwillige hulpverlening vastliep, trachtte de beiddelingscommissie op als verzoeningsinstantie op te treden. Aan de hand van bemiddeling poogden ze een overeenkomst met de betrokken partijen te bereiken. Indien ze hier niet in slaagden werd er doorverwezen naar de jeugdrechtbank (Keymeulen, 1999).

Bij de jeugdrechtbank werd er gedwongen hulp opgelegd, dit kon aan de hand van een problematische opvoedingssituatie (POS), nu verontrustende opvoedingssituatie (VOS), of omdat de jongere een als misdrijf omschreven feit (MOF) had gepleegd. De maatregel die de jeugdrechtbank oplegde moest nageleefd worden door de ouders en/of de jongere (Loosveldt, 2001). Vandaag werkt de jeugdrechtbank nog steeds op deze manier.

2.2.2. Hedendaagse werking van de jeugdhulp

In 2014 is een nieuw systeem ingevoerd in Vlaanderen om kinderen en jongeren op de meest gepaste wijze te ondersteunen: de Integrale Jeugdhulp (IJH). Met het invoeren van het nieuwe decreet zouden we zowel een betere integratie van de jongeren in de maatschappij, als het opnieuw verbinden van het versnipperde jeugdlandschap kunnen waarborgen (Dobbelaere, 2006). De IJH heeft met andere woorden betrekking op de samenwerking én afstemming in de jeugdhulp met als hoofddoel: 'een gezamenlijk engagement aangaan ten behoeve van de minderjarigen, hun ouders en andere betrokken personen.' (Decreet betreffende de integrale jeugdhulp, 2013). Om dit te vrijwaren zijn er zeven verschillende doelstellingen op de voorgrond geplaatst. Eén van deze doelstellingen is om minderjarigen maximaal te laten participeren in de jeugdhulpverlening (Decreet betreffende de integrale jeugdhulp, 2013). Desondanks participatie hoog in het vaandel wordt gedragen, is het niet duidelijk of minderjarigen altijd de ruimte hebben om mee te participeren, (Kinderrechtencommissariaat, 2019).

In artikel 45 van het decreet betreffende de integrale jeugdhulp (2013) staat vermeld het perspectief van de minderjarigen en ouders te betrekken in het intersectoraal overleg. Organisaties zouden de participatie moeten stimuleren door gezamenlijk engagement op te nemen. Daarnaast moeten deze organisaties een vertrouwenspersoon betrekken bij de jeugdhulp. Ze moeten regelmatig op de hoogte te brengen worden over de huidige ontwikkelingen (Decreet betreffende de integrale jeugdhulp, 2013). In artikel 46 van het decreet rond IJH staat specifiek beschreven wat dit inhoudt voor de minderjarige. Zo heeft een minderjarige recht op toegang tot zijn dossier, recht op evaluatie en inspraak bij deze evaluatie, recht op inspraak in de hulpverlening die de hulpverleners bieden en wijzigingen hierbij. Als laatste hebben de jongeren recht op inspraak bij de indicatiestelling en de jeugdhulpregie (Decreet betreffende de integrale jeugdhulp, 2013), maar er staat niet bij vermeld hoe een organisatie dit precies moet realiseren. Pert et al. (2017) hebben hier onderzoek naar gedaan en hebben opgemerkt dat wanneer minderjarigen in kleine groepen mee mogen beslissen over hun eigen toekomst, dit effectief het 'mee participeren' stimuleert. Nochtans blijft het soms gissen naar hoe ze jongeren kunnen stimuleren om mee te participeren. Hoewel het een mooi concept is blijkt het voor jongeren geen eenvoudige opgave te zijn (Calcaterra, & Raineri, 2017).

Ondanks de invoering van de IJH en het streven naar betere ondersteuning voor minderjarigen valt het op dat er nog steeds veel plaatsingen zijn. (Pronk, 2011). Het plaatsen van kinderen in pleeggezinnen lijkt een modern idee, maar blijkt een oud idee en misschien ondertussen wel een achterhaald idee te zijn (Brouwers, 2008).

2.3. VOS en MOF

Binnen de werking van de integrale jeugdhulp kunnen we twee kaders onderscheiden waarin de problematiek van jongeren kunnen plaats. Een eerste is een verontrustende opvoedingssituatie (VOS) en een tweede is een als misdrijf omschreven feit (MOF).

Een VOS is een situatie die de ontwikkeling van de minderjarige bedreigt, doordat de psychische, fysieke of seksuele integriteit van een of meer leden van het gezin wordt aangetast. Verder kunnen de affectieve, morele, intellectuele of sociale ontplooiingskansen in het gedrang komen. Daardoor kan het aanbieden van jeugdhulpverlening maatschappelijke noodzaak zijn (Vlaams Parlement, 2013). Tot 2013 werd dit een problematische opvoedingssituatie genoemd (POS). Deze aanpassing kwam tot stand omwille een verruiming van het begrip. Er werd niet enkel meer naar opvoedingssituatie gekeken, maar ook naar de leefsituatie. Dit houdt in dat de ontwikkelingskansen van de minderjarige in het gedrang

kunnen komen zowel binnen het gezin en dus in de thuissituatie (intrafamiliaal) als buiten het gezin, in de leefsituatie (extrafamiliaal) (Vlaams parlement, 2013).

Een als misdrijf omschreven feit wordt op deze manier omschreven omdat minderjarigen, volgens de wet op de jeugdbescherming, geen misdrijf kunnen plegen (Christiaens, 2008). Jongeren worden daardoor niet op dezelfde manier 'gestraft' als volwassenen wanneer zij (criminele) feiten plegen (Christiaens, 2008).

Wanneer er beroep wordt gedaan op de jeugdrechter zijn deze twee onderverdelingen diegene waarbinnen de aanvraag geplaatst kan worden.

3 Hedendaagse ontwikkelingen in de jeugdhulp

In 2018 onder het bewind van Jo Vandeurzen kwam een nieuw decreet tot stand dat een fusie betekende voor Kind & Gezin en jongerenwelzijn. Het decreet - aanpak 2.0 - kreeg de naam 'opgroeien'. Met deze eenmaking wilden ze het structureel samenwerken over de grenzen van de sectoren heen eenvoudiger maken. Hun krachten kunnen ze op deze manier samenvoegen om alle kinderen, jongeren en hun gezinnen binnen Vlaanderen en Brussel maximaal te ondersteunen (Vandeurzen, 2018). Bij aanpak 2.0 wil de overheid inzetten op preventie en vroegdetectie. Daarnaast plaatsen ze een aantal zaken voorop zoals vereenvoudigde procedures, sneller en accurater optreden bij verontrusting met als hoofdkenmerk flexibiliteit en continuïteit (Jongerenwelzijn, z.d.).

Binnen de nieuwe aanpak is er extra aandacht voor minderjarigen die niet langer in hun gezin kunnen opgroeien. Kind & Gezin en jongerenwelzijn werken samen aan een visietekst om de begeleiding en opvang van geplaatste jongeren te optimaliseren. Binnen deze samenwerking zouden ze het plaatsen van een kind in een pleeggezin als eerste optie overwegen, wanneer deze niet langer in het oorspronkelijke gezin kan blijven wonen. Daarnaast streven ze naar een beter aanbod binnen de residentiële opvang en het maximaal tegemoet komen aan de (hechtings)noden van de minderjarige (Jongerenwelzijn, z.d.).

3.1. De overheid en uithuisplaatsing

Het is niet aan de overheid om de opvoeding (in het belang) van kinderen te realiseren, wel mogen en zullen ze tussenkomen als deze opvoeding niet naar behoren verloopt en de kinderen in gevaar zijn (Brouwers, 2008). Dit wordt op volgende manier beschreven in artikel 9 in de Internationale Verklaring voor de Rechten van het Kind:

“Kinderen mogen niet gescheiden worden van hun ouders tenzij het voor hun eigen bestwil is. Kinderen waarvan de ouders zijn gescheiden moeten in contact blijven met beide ouders, tenzij dit het kind schade zou berokkenen.” (Unicef, z.d. art. 9)

Wanneer minderjarigen wel gescheiden moeten worden van hun ouders is een mogelijke tussenkomst van de overheid een uithuisplaatsing van de minderjarige (Bartelink, Berge & Vianen, 2017). Dit kan gebeuren wanneer de thuissituatie onveilig blijkt te zijn voor de ontwikkeling van de minderjarige. Dergelijke onveiligheid kan zich uiten in vormen van kindermishandeling, gedragsproblemen bij het kind en druggebruik bij de ouders. Dit is de meest voorkomende redenen om een kind uit huis te plaatsen (Bartelink, 2013; Berger et al., 2009). Door deze interventie hopen rechters en hulpverleners de situatie tussen de ouders en het kind te stabiliseren (Bartelink, Berge & Vianen, 2017). Vervolgens zou, volgens de richtlijnen van jeugdhulp en jeugdbescherming (2017), dit rust kunnen bieden aan de ouders en aan de minderjarige om aan de problematieken binnen thuissituatie te werken.

We kunnen hieruit concluderen dat er wordt aangenomen dat een uithuisplaatsing beter is voor kinderen, dan in hun destructieve thuisomgeving te blijven wonen (Berger et al., 2009).

Er wordt verondersteld dat voorafgaand aan de uithuisplaatsing de ouders en de minderjarige nauw betrokken worden bij het besluitvormingsproces om de jongere uit huis te plaatsen (Bartelink, 2013). Niet tegenstaande geven minderjarigen in het onderzoek van Bessel (2010) aan dat zij regelmatig niet gehoord worden en hierdoor een wanhopig gevoel krijgen waardoor overgaan tot actie de enige oplossing lijkt. Dit mondt uit in het 'weglopen' uit de voorziening of weglopen van 'het systeem'.

Verder is het van belang dat een uithuisplaatsing altijd een terugkeer naar huis als achterliggend doel heeft en nooit het doel op zich is. (Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming, 2017). Een uithuisplaatsing is met andere woorden altijd een tijdelijke oplossing en mag enkel plaatsvinden als het uiterst noodzakelijk is (Bartelink, Berge & Vianen, 2017). Daarnaast is het van belang de duur van de uithuisplaatsing zo kort mogelijk te houden, ongeacht of het om een pleeggezin of een residentiële voorziening gaat (Stroobants & Van Den Bruel, 2016).

Verder stelt het IVRK dat zorgzame omstandigheden binnen het gezin essentieel zijn om de kinderrechten zo goed mogelijk te bevorderen. Op deze manier wordt de rol van de ouders in de opvoeding van hun kinderen alsook de rol van de staat om passende ondersteuning te bieden, benadrukt (De Bie et al., 2010). Een uithuisplaatsing kan met andere woorden de kernrol van de ouders onder druk zetten (De Bie et al., 2010).

Er kan hieruit besloten worden dat de beslissingsgronden om een kind uit huis te plaatsen te allen tijde goed overwogen moet worden en de beslissingsprocedures voldoende transparant moeten zijn. Dit omwille van de verantwoordelijkheid van de staat om, na de ouders, het

beschermen van de kinderen te garanderen en ouders in dit proces zo goed mogelijk te betrekken. Echter geven minderjarigen aan dat de beslissingsprocedures zich vaak kenmerken door het 'niet deelnemen' aan beslissingen over hun eigen leven (Bessel, 2010).

3.1.1. Beslissingsfactoren

3.1.1.1. Subjectiviteit binnen besluitvorming

Voor een uithuisplaatsing kan plaatsvinden, bepaalt een multidisciplinair team van verschillende hulpverleners met verschillende disciplines, in het belang van de minderjarige welke beslissing het meest geschikt is (Bartelink, 2011; Turnell et al., 2014).

Om dergelijke beslissingen te maken wordt er verondersteld dat hulpverleners rekening houden met een aantal factoren. Enerzijds zijn er cliëntfactoren, deze hebben uitsluitend betrekking op de cliënt. Dit kan bijvoorbeeld de leeftijd, het geslacht, problematieken... zijn (Wouters, 2005). Laatstgenoemde factor brengt een aantal moeilijkheden met zich mee. Zo is het bepalen of het al dan niet goed gaat met een kind al een eerste moeilijkheid (Pronk, 2011). Er bestaan namelijk veel indicaties om hierover te oordelen waardoor het niet eenvoudig is om dit te bepalen (Pronk, 2011). Daarnaast verschilt elke minderjarige, waaruit een extra moeilijkheid volgt om als hulpverlener voor elk individueel kind in te schatten wat de best passende beslissing is (Pronk, 2011).

Anderzijds zijn er niet-client gerelateerde factoren die het beslissingsproces kunnen beïnvloeden. Een voorbeeld hiervan is zowel de ideologie van de hulpverlener als die van de voorziening waarbinnen deze hulpverlener tewerk is gesteld. Beide kunnen een rol spelen bij het maken van beslissingen omtrent de minderjarige (Wouters, 2005). Uit het onderzoek van Knorth (2000) blijkt dat de beslissingen over een uithuisplaatsing wel degelijk afhankelijk zijn van de hulpverlener die de beslissing maakt en dat ze, omwille van een handelen naar eigen inzicht in de situatie, deels subjectief zijn.

Uit bovenstaande blijkt dat subjectiviteit altijd een rol speelt binnen het maken van beslissingen. Eén van de redenen waarom dit zo is, vindt zijn oorsprong in de verschillende reeds benoemde factoren. Deze factoren blijken afhankelijk te zijn van de minderjarige, de hulpverlener en de voorziening (Knorth, 2000; Pronk, 2001; Wouters, 2005).

3.1.1.2. De 'juiste' beslissing

Een van de vereisten om tot een gegronde of 'juiste' beslissing te komen is dat, zoals eerder vermeld, een multidisciplinair team deze beslissing maakt (Bartelink, 2011; Turnell et al., 2014). Wanneer dergelijk overleg plaats vindt, is het wenselijk om zowel voor- als nadelen met betrekking tot het gezin in kaart te brengen (Van Den Bruel & Stroobants, 2016). Daarnaast

stelt de vraag zich welke 'vorm' van plaatsing het meest aangewezen is voor de minderjarige en wat realiseerbaar is (Stroobants & Van Den Bruel, 2016).

Wanneer de jongere eenmaal buiten het gezin geplaatst is, pleit Bartelink (2013) voor verhoogde aandacht voor de problemen binnen het gezin. De huidige problemen verdwijnen namelijk niet vanzelf wanneer ze de jongere uit huis plaatsen (Bartelink, 2013). Het plaatsen van een kind moet dus niet alleen goed overwogen en beargumenteerd worden, de betekenis van deze interventie zou voor de verschillende betrokkenen in beeld gebracht moeten worden (Bartelink, 2013; Berger et al., 2009).

Een onafhankelijke derde, die niet rechtstreeks betrokken is bij het gezin of de hulpverlening kan een mogelijke steun zijn. Deze volgt vanop afstand het traject en kijkt toe op continuïteit binnen de hulpverlening en neemt daarbij de zorg over wanneer de afgesproken maatregelen niet naar wens verlopen (Van Den Bruel & Stroobants, 2016). Daarnaast moeten er voldoende andere bemiddelings- en bijstandsmogelijkheden aanreikt worden aan de betrokkenen. Om op deze manier de belangen en rechten van de betrokkenen zo goed mogelijk trachten te respecteren (Van Den Bruel & Stroobants, 2016; Bartelink, 2013).

Als een multidisciplinair team uiteindelijk de beslissing maakt om een kind te plaatsen, worden er dus verschillende factoren in kaart gebracht om deze 'juiste' beslissing te gronden (Jones, 1993). Er bestaat namelijk altijd een kans dat de hulpverlener een fout maakt door het kind al dan niet te plaatsen (Bartelink, 2013). Dergelijke beslissingen zijn met andere woorden moeilijk te maken omwille van de nood aan het verstrijken van een bepaalde tijd om eventuele gevolgen te kunnen zien. (Bartelink, Ten Berge & Vianen, 2017; Jones, 1993).

3.2. Recht op participatie

Wat participatie precies inhoudt, is niet geheel duidelijk en voor iedereen verschillend. Het is een onnauwkeurig en multidimensionaal concept (Bessel, 2010). Volgens de DRM wordt participatie heel breed omschreven als 'mee weten, mee denken, mee beslissen, mee uitvoeren en mee evalueren' (Decreet Rechtspositie Minderjarige, 2004). Deze omschrijving stelt in werk dat de hulpverleners de inbreng van de jongeren ernstig nemen (Visietekst Participatie, 2013). Participatie in bovenstaande omschrijving houdt in dat hulpverlener en minderjarigen samen aan de slag gaan in een cyclisch proces om de jongere zo goed mogelijk te ondersteunen (Visietekst Participatie, 2013). In de visietekst van Cachet over participatie (2013) wordt participatie niet alleen breder, maar daarnaast gedetailleerder beschreven. Ze omschrijven het als *'Meer dan alleen deelnemen aan de hulpverlening', 'Bij uitstel een gedeelde verantwoordelijkheid en een voortdurende dialoog tussen alle betrokkenen', 'Jongeren zijn mede-eigenaar van hun traject, want hun belangen staan centraal'* (Visietekst

Participatie, 2013, p 7-8.) We kunnen besluiten dat participatie een alom besproken begrip is, maar dat de invulling hiervan zeer uiteenlopend is.

Sinds de invoering van de IVRK werd participatie steeds meer als een recht beschouwd waar elk kind gebruik van mag en kan maken (Bessel, 2010; Visietekst participatie, 2013).

Het is pas de afgelopen 20 jaar dat het besef en de interesse rond het belang van de mening en betrokkenheid van minderjarigen geleidelijk aan groeide. Verschillende regeringen gaven gaandeweg erkenning aan de relevantie van opvattingen van kinderen die uit huis werden geplaatst (Bessel, 2010).

Eveneens in het Decreet Rechtspositie Minderjarigen (DRM) binnen de Integrale Jeugdhulp (IJH) wordt duidelijk dat de minderjarige recht heeft op participatie bij keuzes omtrent eventuele hulpverlening (Decreet Rechtspositie Minderjarigen, 2004). Deze participatie zou aan de grondslag moeten liggen voor verdere dialoog in verband met beslissingsprocessen met zowel minderjarige als ouder(s) (Cappon & Vander Laenen, 2015). Hoewel daarnaast duidelijk is dat dit niet betekent dat de minderjarige 'gelijk' moet krijgen. Het is eerder een kans om gehoord en serieus genomen te worden, een kans om hun mening te uiten en met respect behandeld te worden (Cashmore, 2002; Cappon & Van Laenen, 2015).

Desondanks blijkt uit de literatuur dat dit vaker niet, dan wel gebeurt (Bessel, 2011; Cashmore, 2001; Gousse, 2009; Krinsky & Rodriquez, 2006). Zij stellen dat hulpverleners beslissingen vaak boven het hoofd van de minderjarigen nemen en ze niet afdoend betrokken of bevroegd worden (Bessel, 2011; Cashmore, 2001; Gousse, 2009; Krinsky & Rodriquez, 2006). Kinderen en jongeren beschikken nochtans over het vermogen om hun mening te uiten om een keuze weloverwogen te maken. Echter blijken deze vermogens volgens hulpverleners, bepaald te door leeftijd, ontwikkeling en volwassenheid van de minderjarigen (Dickens et al., 2015). Zo geven enkele hulpverleners in het onderzoek van Dickens et al. (2015) aan dat ze het belangrijker vinden om oudere kinderen te laten participeren in vergelijking tot jongere kinderen van ongeveer vijf jaar. Opnieuw komt hier de leeftijd als belangrijke factor van al dan niet kunnen participeren, naar voren (Cashmore, 2002; Dickens et al., 2015).

Nochtans geven minderjarigen aan het gevoel te hebben dat ze 'uitgesloten' werden bij besluitvormingsprocessen. Ze hadden onvoldoende informatie over hun plaatsing misten en informatie over wat er met hen zou gebeuren (Bessel, 2010).

Kinderen brengen aan dat ze nagenoeg geen gelegenheid krijgen om hun mening te geven bij besluitvormingsgesprekken, met oog hierop geeft Bessel (2010) aan dat participatie beter als 'aanwezigheid' gedefinieerd kan worden. Cappon & Van Laenen (2015) wijzen nochtans op

de positieve effecten van het betrekken van minderjarigen. Zo zou participatie waarbij hulpverleners rekening houden met de opvattingen van de minderjarige leiden tot een geschikter en meer acceptabel besluit voor het kind (Cashmore, 2002). Participatie is noodzakelijk omdat dit de minderjarige kan voorbereiden op toekomstige onafhankelijkheid en autonome besluitvorming (Cashmore, 2002). Wanneer ze de kans krijgen om mee te participeren geven kinderen aan dat hun welbevinden verbetert. Bovendien is er een kans op verbetering van het veiligheidsgevoel over de zorg die ze krijgen (Dickens et al., 2015). Dessel (2010) benadrukt meermaals dat minderjarigen die mogen mee participeren, zich gewaardeerd voelen wanneer hulpverleners naar hen luisteren en hen serieus nemen.

Een minderjarige heeft dus het recht om zijn mening te uiten bij een besluit dat hem aanbelangt (Decreet rechtspositie, 2019), maar dit blijkt moeilijk te volbrengen in de praktijk (Krinsky & Rodriquez, 2006; Goussey, 2009). Goussey (2009) wijst op het feit dat jongeren regelmatig geen kans krijgen om voor zichzelf te beslissen wat zij willen. Wanneer een kind ouder is en op die manier meer 'in staat' lijkt om een weloverwogen mening te uiten, is de kans op participatie bij besluitvorming groter (Dickens et al., 2015).

4 Minderjarigen

4.1. Gevolgen na een uithuisplaatsing

Uit de literatuur blijkt dat er negatieve effecten gekoppeld zijn aan een uithuisplaatsing zoals complexe psychische problemen en mentale problemen bij de minderjarige (Berger et al., 2009). Anderson (2011) en Kretschmar & Flannery (2011) stellen dat geplaatste kinderen in dergelijke mate mentale problemen hebben of emotioneel beschadigd zijn dat er een toename is van zelfmoordgedachten. Dit kan leiden tot het ondernemen van een zelfmoordpoging. Verder is het gemis naar huis vaak een belangrijke factor voor kinderen als het gaat over een 'goed gevoel' hebben bij de uithuisplaatsing (Romanelli et al., 2011; Tarren-Sweeney, 2008). Daarnaast blijkt dat kinderen in een voorziening zich minder verbonden voelen met volwassenen, het aantal begeleiders in een voorziening kan hier een invloed op hebben. Hoe groter het aantal opvoeders, hoe vaker geplaatste kinderen een afstand tussen de opvoeder en zichzelf ervaren (Banyard & Grayson 2000). Daarbij komt dat sommige kinderen een depressief gevoel ervaren door de uithuisplaatsing of dat er moeilijkheden ontstaan op schoolvlak (Berger et al. 2009). Zo blijkt dat kinderen geplaatst in een residentiële voorziening, vaker moeilijkheden veroorzaken, slechtere relaties hebben met hun leeftijdsgenoten en vaker ongehoorzaam zijn dan kinderen die geplaatst zijn in een pleeggezin (Banyard en Grayson, 2000).

4.2. Jongeren in een pleeggezin

Dresler, (2014) en Juffer et al. (2008) tonen aan dat kinderen en jongeren sinds 1980, door hervormingen bij voorzieningen, meer worden geplaatst in pleegzorg dan in een residentiële voorziening. Gezien de gevolgen van een uithuisplaatsing regelmatig worden toegeschreven aan het plaatsen van een kind in een residentiële voorziening (Banyard & Grayson, 2000; Berger et al., 2009). Juffer et al. (2008) stellen namelijk vast dat kinderen en jongeren, geplaatst in een pleeggezin, aanzienlijk minder problemen hebben met hechting in vergelijking met kinderen geplaatst in een residentiële voorziening (Juffer et al., 2008). Een reden hiervoor kan een kleiner aantal kinderen zijn binnen een pleeggezin in vergelijking met een voorziening. Daarnaast kan de huiselijke sfeer een positieve invloed hebben op de geplaatste minderjarige (Juffer et al., 2008). Echter tonen Romanelli en collega's (2011) aan dat de meeste kinderen geplaatst in een pleeggezin, een traumatische familiegeschiedenis achter de rug hebben. Met trauma verwijst men naar kinderen die blootgesteld zijn aan mishandeling, misbruikt etc. binnen hun gezin. Het weghalen van de kinderen uit hun gezin, maakt deel uit van deze traumatische gebeurtenissen en kan daaropvolgend resulteren in een verhoogd risico op psychische stoornissen (Romanelli et al., 2011).

Er blijkt dus dat ondanks het achterliggende idee om de veiligheid van minderjarigen te garanderen, er ook negatieve effecten gekoppeld zijn aan een uithuisplaatsing (Berger et al., 2009). Omwille van deze redenen stellen verschillende onderzoekers dat men het plaatsen van kinderen, om het even uit welke context ze komen, zorgvuldig moet overwegen (Bartelink, 2013; Bartelink, Berge & Vianen, 2017; Berger et al., 2009).

Gezien men minderjarigen meer plaatst in een pleeggezin dan in residentiële voorzieningen, is er, meer onderzoek naar de beleving en mening van minderjarigen geplaatst in een pleeggezin, dan naar die van minderjarigen in een residentiële voorziening geplaatst zijn (Cole & Hernandez, 2016; Fantuzzo, 2007; Frame, 2002; Rosenberg & Robinson, 2004). Echter is het van belang om deze groep kinderen aan het woord te laten en hun ervaringen, beleving, stem te laten gelden (Day & Dillen, 2015; Kollar et al., 2010; Krinsky & Rodriguez, 2006). Onderzoek over de ervaring van minderjarigen die geplaatst zijn in een residentiële voorziening, zou meer duidelijkheid kunnen geven over het al dan niet krijgen van een stem en hoe we dit vertalen naar de praktijk. Verder kunnen de verschillende opvattingen van de minderjarigen meer bewustzijn creëren rond de positieve en negatieve effecten die een uithuisplaatsing met zich kan meebrengen (Knorth et al., 2019).

4.3. Inspraak als noodzaak

Krinsky & Rodriquez (2006) besluiten dat 'een stem hebben' een vitaal gegeven is voor minderjarigen. Ze stellen dat het verplicht zou moeten worden om de minderjarige te betrekken bij beslissingen over hun leven of toekomst. Nybell (2013) bevestigt dit en stelt dat sommige hulpverleners geplaatste minderjarigen een 'machteloze status' toekennen. Daarom zou er naast een praktische inspanning een morele noodzaak zijn om minderjarigen inspraak te geven en hen mee te laten participeren in levensbepalende beslissingen (Nybell, 2013).

Sinds 2000 blijkt er een opkomende tendens te zijn, waarbij men het belang van het betrekken van de minderjarigen bij levensbepalende beslissingen erkend (Gallagher et al., 2017). Door minderjarigen mee te laten participeren, worden ze erkend en een volwaardige persoon. Ze ervaren op deze manier dat ze gezien zijn en er als mens mogen zijn (Visietekst Cliëntparticipatie, 2013).

4.3.1. Uitblijven van inspraak

Beslissingen worden vaak boven het hoofd van jongeren en kinderen genomen, waardoor een kans op inspraak niet zo vanzelfsprekend is (Krinsky & Rodriquez, 2006; Pert et al., 2017). Leeson (2007) stelt dat hulpverleners het gevoel kunnen hebben dat minderjarigen te 'emotioneel beschadigd' zijn om deel te nemen aan besluitvormingsprocessen, waardoor dit niet gebeurt. Verder besluit men te vaak dat deze minderjarigen niet volwassen genoeg zijn om dergelijke levensbepalende beslissingen te maken (Fattore & Mason, 2005; Nybell, 2013). Volwassenen kunnen zich verantwoordelijk voelen om de stem van het kind te zijn en nemen zo de rol van het kind als "expert" over, met als gevolg dat kinderen zich nog meer benadeeld voelen (Fattore & Mason, 2005).

Daaruit volgt dat men te weinig aandacht besteedt aan hoe het vermogen om een kind voor zichzelf te laten spreken binnen de hulpverlening kan bevorderd worden (Krinsky & Rodriquez, 2006). Desondanks stellen Vansevenant et al. (2008) vast dat er een belangrijke nood in de hulp- dienstverlening is omtrent het geven van inspraak en het aangaan van dialoog met minderjarigen. Gilligan (2002) bevestigt dit en stelt dat kinderen en jongeren regelmatig het gevoel hebben dat ze gelimiteerd zijn in de mogelijkheden om mee te participeren in beslissingen die voor hen van belang zijn. Omwille van het uitblijven van inspraak in hun eigen toekomst hebben minderjarigen regelmatig een gevoel van machteloosheid en hulpeloosheid (Cashmore, 2002; Nybell, 2013). Ze verliezen daarbovenop de zin om mee te participeren aan toekomstbepalende beslissingen (Pert et al., 2017). Dit alles leidt tot een onvermogen bij de minderjarige om beslissingen te nemen in de toekomst (Nybell, 2013) en kan tot zowel emotionele schade, extreme angst en hechtingsstoornissen leiden (Leeson, 2007).

4.3.2. Actief luisteren

Minderjarigen blijken wel degelijk in staat om een mening te vormen wanneer ze hier de kans toe krijgen (Leeson, 2007). Het is daarbij van belang om de minderjarige als een gelijk- en volwaardige partner te zien (Krinsky & Rodiquez, 2006). Hoewel inspraak een essentieel gegeven is, geven jongeren aan dat zelf wanneer ze een vertrouwensrelatie hebben met een hulpverlener, het niet eenvoudig is om hun stem te laten horen (Calcaterra & Raineri, 2017). Dit kan uit angst zijn om wat de hulpverleners zullen beslissen aan de hand van de informatie die de minderjarige hen geeft (Calcaterra & Raineri, 2017). Echter wanneer we er actief luisteren naar de minderjarigen geeft hen dit niet alleen handvaten om te verwerken wat ze hebben meegemaakt, het heeft daarnaast een positief effect op hun welbevinden. (Cashmore, 2002; Krinsky & Rodiquez, 2006; Pert et al., 2017). Zelf wanneer hun vraag of mening niet de eindbeslissing is, voelen jongeren zich gehoord (Cashmore, 2002). Wanneer ze enkel in de ruimte aanwezig mogen zijn, maar niet gehoord worden, heeft dit een negatieve impact op hun zelfvertrouwen (Pert et al., 2017). Het is daarom cruciaal dat de hulpverlener de minderjarige aan het woord laat en dit niet 'overneemt' omdat een kind die geen mogelijkheid tot inspraak krijgt, zich meer benadeeld voelt (Leeson, 2007).

4.4. De jongere en de voorziening

4.4.1. Noden van de jongere

Het behoeftenonderzoek van Van Regenmortel (2007) dat zich richt op de noden en behoeften van de doelgroep van maatschappelijk kwetsbare jongeren, stelt dat minderjarigen nood hebben aan ruimte en tijd om zich ergens goed te voelen. Zo hebben ze behoefte aan een plaatst waar ze mogen binnenkomen op een onvoorwaardelijke en vrijblijvende manier. De Winter & Noom (2001) komen tot gelijkaardige resultaten als het gaat over de noden voor jongeren. Naast bovenstaande noden vullen ze aan dat de relatie tussen de jongeren en de hulpverlener niet enkel uit hulpverlening mag bestaan. Waarmee men bedoelt dat er aandacht moet zijn voor emotionele steun, humor en persoonlijke contact. Jongeren willen voornamelijk begrepen worden en zijn op zoek naar (h)erkenning (Gousse, 2009).

In de relatie tussen jongeren en de voorzieningen benoemen door De Winter en Noom (2001) verschillende knelpunten. Enkele voorbeelden zijn een gebrekkige communicatie, het ontbreken van mogelijkheden tot inspraak over belangrijke beslissingen in het hulpverleningsproces en een gebrek aan wederzijds vertrouwen. Een gezamenlijk gevoel van verantwoordelijkheid waarbij zowel hulpverlener als jongere inspraak krijgen of hebben, blijkt een belangrijke behoefte te zijn voor de minderjarige. Omwille van deze reden is er nood aan oog voor een dialooggestuurde aanpak binnen de hulpverlening (De winter & Noom, 2001).

Er is met andere woorden nood aan een vorm van gelijkwaardigheid binnen de hulpverleningssituatie. Dit kan zich uiten in een vorm van dialoog waarbij uitleg, actieve betrokkenheid en inspraak het kernaspect vormen (Steenssens & Van Regenmortel, 2007).

Cashmore (2002) wijst op het falen van de hulpverleners, zij zijn immers verantwoordelijk om de jongeren te informeren over hun achtergrond en de redenen van hun plaatsing.

4.4.2. 'Critical moments'

Thomason et al. (2002) omschrijven een 'critical moment' als een gebeurtenis dat belangrijke gevolgen voor iemand zijn toekomst of identiteit heeft. Hij onderscheidt binnen deze 'kritieke momenten' een aantal categorieën zoals relaties, opleiding, problemen, familie, de dood,... verschillende onderzoekers verwijzen naar deze categorieën en duiden op de grote verscheidenheid dat dergelijk scharniermoment kan bevatten (Henderson et al., 2012; Smith & Dowse, 2018; Thomason et al., 2002).

Smith & Dowse (2018) wijzen op het onderverdelen van deze momenten in de mate waarin gebeurtenissen onder controle van de jongeren gebeuren en de mate waarin zij erop konden reageren. Ze besluiten dat het bespreken van 'critical moments' een middenweg is tussen het praten over hun leven en wat er eigenlijk met hen gebeurt.

4.4.3. Recht op informatie

Een regelmatig terugkerend element in de literatuur over uit huis geplaatste minderjarigen is het recht op informatie. Het komt geregeld voor dat hulpverleners jongeren niet informeren zowel de reden waarom ze uit huis zijn geplaatst als over andere toekomstbepalende beslissingen (Gilligan, 2002; Pert et al., 2017). Een reden waarom dit zo is, kan 'het beschermen' van de minderjarige zijn, andere redenen zijn onduidelijk (Pert et al., 2017). Wanneer minderjarigen dit ervaren, durven ze geen bijkomende informatie of duiding vragen bij de beslissingen die boven hun hoofd zijn genomen (Pert et al., 2017). Het is van belang om te zien dat minderjarigen hun zin om mee te participeren blijken te verliezen wanneer ze dergelijke beslissingen niet begrijpen (Pert et al., 2017). Het krijgen van concrete informatie blijkt wel degelijk een invloed te hebben op het welbevinden van de minderjarigen. Hier zou dus te allen tijde oog voor moeten zijn (Van Regenmortel, 2007).

1 Onderzoekscontext

Met het oog op een transparante en verantwoorde onderzoeksopzet wordt in volgende alinea's stil gestaan bij de werkwijze en methodes die binnen deze masterproef gehanteerd werden. Ter verduidelijking volgen hieronder nogmaals de onderzoeksvragen.

Hoe kijken jongeren terug naar de periode van de plaatsing in een residentiële voorziening?

- (Hoe) Kijken jongeren die geplaatst geweest zijn terug op 'het krijgen van een stem' binnen het proces van uithuisplaatsing en tijdens hun plaatsing?
- Welke momenten tijdens de uithuisplaatsing werden ervaren als 'scharniermomenten'?

Om een beduidend antwoord te vinden op bovenstaande onderzoeksvragen werden een aantal criteria in rekening genomen. Om respondenten te verzamelen werd er eerst een doelgroep afgebakend. De mensen die in aanmerking kwamen moesten aan vier criteria voldoen. Als eerste moesten ze tussen de 18 en de 35 jaar zijn. Vervolgens mochten de jongeren niet langer in de voorziening verblijven, gezien dit een retrospectief onderzoek is. Als laatste criterium moesten ze minstens drie jaar in een residentiële voorziening geplaatst zijn. Dit omdat vooral hun ervaring en beleving van belang was binnen dit onderzoek.

De respondenten kwamen uit Vlaanderen, het Vlaamssprekend deel van België.

1.1. Respondenten

Een oproep werd opgesteld om te verspreiden via sociale media. Wanneer bleek dat hier weinig tot geen respons op kwam, werd er besloten om voorzieningen en persoonlijke contacten aan te spreken met de vraag om mee te werken aan het onderzoek. Deze vorm van meewerken hield voor de meeste voorzieningen in dat ze de oproep via hun sociale mediakanalen verspreidden. Enkele voorzieningen hebben deze vraag op een teamvergadering gebracht en samen gezocht naar mensen die in het profiel pasten. Na het vragen van toestemming aan de eventuele respondenten werden de gegevens doorgegeven aan de onderzoeker en op die manier werd er contact opgenomen met de respondenten. Op deze manier zijn er twee respondenten gevonden.

De meeste positieve reacties kwamen van bij de organisatie VZW Cachet. Zij hebben de oproep geplaatst op hun sociale media, via deze weg reageerden er enkele jongeren die

wilden meewerken aan het onderzoek. Vijf respondenten werden op deze manier aangesproken. Dit brengt het totaal op zeven respondenten.

1.2. Onderzoeksmethode

1.2.1. Kwalitatief onderzoek

Op basis van de literatuurstudie en de probleemstelling is gekozen voor een kwalitatieve onderzoek benadering. Boeije (2014) omschrijft kwalitatieve onderzoeksmethoden als volgt: *“Kwalitatieve onderzoeksmethoden zijn strategieën voor de systematische verzameling, organisatie, en interpretatie van tekstueel materiaal dat is verkregen door gesprekken of observaties met het doel concepten te ontwikkelen die ons helpen om sociale verschijnselen in hun natuurlijke context te begrijpen met de nadruk op betekenissen, ervaringen en gezichtspunten van alle betrokkenen.”* Deze onderzoeksmethode is het meest geschikt, omdat de interviews voornamelijk ervaringen, betekenissen en inzichten in kaart trachten te brengen (Boeije, 2014).

Binnen kwalitatief onderzoek zijn er twee varianten. Enerzijds wordt de focus voornamelijk op taal en communicatie gelegd (Houtkoop & Koole, 2000) en anderzijds op het begrijpen van processen en gebeurtenissen in het dagelijkse leven van de participanten (Plochg, Juttemann & Mackenbach, 2007). Binnen deze masterproef wordt de focus gelegd op de tweede variant. Deze richt zich in het bijzonder op de verschillende gezichtspunten van de deelnemers, waarbij het voornaamste doel is om het onderwerp van het onderzoek te begrijpen en op een juiste manier, met de juiste begrippen te omschrijven (Evers, 2015; Plochg et al., 2007). Deze benadering maakt het mogelijk om als resultaat een beschrijving van de betekenissen en ervaringen die onderzocht werden in kaart te brengen en op deze manier de relaties tussen de verschillende thema's te begrijpen (Boeije, 2014; Maso & Smaling, 1998). Verder zorgt kwalitatief onderzoek voor de nodige ruimte en flexibiliteit om in te spelen op wat de participanten naar boven brengen tijdens het interview.

De verschillende onderzoeksfasen (probleemafbakening, onderzoeksvraag formuleren, dataverzameling en rapportage) kunnen bij kwalitatief onderzoek door elkaar lopen, waardoor onderzoekers verschillende fasen van hun onderzoek meerdere malen cyclisch doorlopen. Dit zorgt ervoor dat de onderzoeker een nauw contact heeft met de complexe werkelijkheid waarin het onderzoek vaak plaats vindt (Plochg et al., 2007)

1.3. Interviews

Om een adequaat antwoord te geven op de vooropgestelde onderzoeksvragen werd gebruik gemaakt van een themalijst. Deze manier van werken maakt het immers mogelijk om de betekenissen en ervaringen van de participanten in kaart te brengen (Maso & Smaling, 1998).

Dit met oog op het verwerven van inzicht in de verschillende hulpverleningsprocessen die jongeren ervaren binnen een residentiële voorziening.

Meer specifiek houdt dit in dat het semigestructureerd interview enerzijds aan de hand van een themalist of interviewleidraad werd afgenomen en anderzijds aan de hand van vooraf opgestelde open of halfopen vragen (Migchelbrink, 2016). De vooropgestelde onderwerpen dienden doorheen het interview aan bod te komen, er was geen vaste volgorde is waarin deze bevraagd werden.

Een interview op deze manier organiseren, creëert ruimte voor persoonlijke opvattingen en belevingen van de ondervraagden (Migchelbrink, 2016). Deze ruimte had een positief effect omwille van het feit dat er op deze manier andere onderwerpen aan bod konden komen die niet vooraf bepaald waren, maar wel van belang blijken voor dit onderzoek.

Zowel het opnemen van het interview als het fotograferen van de tijdlijn (zie 1.3.1: Methode tijdlijn) was mogelijk op voorwaarde dat de respondent hier toestemming voor gaf. Dit werd telkens overeengekomen in een informed consent. De interviews werden getranscribeerd en geanonimiseerd om op deze manier de privacy van de deelnemers te garanderen. Na het uitschrijven van de interviews werd de informatie gebundeld en per thema opgesplitst, nadien werd deze informatie verwerkt aan de hand van een biografische analyse.

1.3.1. Methode tijdlijn

Tijdens het interview werd gebruik gemaakt van een tijdlijn, deze tijdlijn was op het begin van het gesprek blanco, de respondenten konden deze invullen en naar gelang ze het nodig achtten iets noteren op deze tijdlijn (zie bijlage: deel 5, 1.4: Tijdlijn respondenten).

Door het gebruik van de tijdlijn kon er overzicht behouden worden tijdens het gesprek met de respondent. De tijdlijn zelf bestaat uit velcro tape. Elke pictogram had aan de ommezijde een stuk velcro, op deze manier kon de respondent het pictogram plaatsen waar hij/zij zelf wou en verplaatsen als hij/zij dat nodig achtte. De tijdlijn bestaat uit twee horizontale A4 bladeren, op die manier is er voldoende ruimte om de verschillende pictogrammen te hangen. Van elke pictogram worden drie stuks voorzien, een doorntak voor negatieve ervaringen, moeilijke momenten, een klavertje vier voor positieve ervaringen, leuke momenten en een vraagteken voor onduidelijke momenten of momenten met veel vragen. Als laatste was er een blanco pictogram, deze konden de respondenten naar vrije keuze gebruiken, wanneer geen enkel ander pictogram gepast was voor de situatie.

De tijdlijn (en de picogrammen) zijn geplastificeerd, op die manier konden de respondenten met een whiteboard marker aantekeningen maken als geheugensteun voor zowel de respondent als de interviewer. Op het einde van het interview was de tijdlijn grotendeels

ingevuld met zowel kernwoorden als pictogrammen. Wanneer het interview was afgerond werd een foto genomen van de ingevulde tijdlijn. Achteraf kon de stift verwijderd worden en kon de tijdlijn opnieuw gebruikt worden voor een volgend interview.

De tijdlijn werd niet alleen gebruikt om de respondent een houvast te geven tijdens het interview, maar ook om in kaart te brengen welke momenten voor de respondent van belang waren, zogenoemde 'scharniermomenten' of 'critical moments'.

1.4. Biografische analyse

Een biografische analyse start bij de overtuiging dat ervaringen uit het verleden een invloed hebben op het handelen van individuen (Geerdink & Arnhem, 2008). Om zicht te krijgen op de werkelijkheid stellen Geerdink en Arnhem (2008) "*Menselijk handelen is betekenisvol handelen en die betekenis wordt ontleend aan hun eerdere levensgeschiedenis.*" (Geerdink & Arnhem, 2008). Biografisch onderzoek kan leerzaam zijn om het individuele leven te leren begrijpen binnen zijn sociale context via verhaal en persoonlijk materiaal (Roberts, 2002). Het gaat met andere woorden over hoe we de levensverhalen kunnen begrijpen binnen hedendaagse culturen en structuren om via deze weg wetenschappelijke verbanden in kaart te brengen (Roberts, 2002). Een doorslaggevende factor om binnen dit onderzoek, via deze methode te werken, was de nadruk op het geven van een stem aan zij die niet gehoord worden (Roberts, 2002; Schietekatte, 2017). Verder ligt de focus sterk op het gedrag en de beleving van de respondenten en niet op factoren die dit mogelijks beïnvloed hebben (Clapham, 2003). De data werd in dit onderzoek verzameld aan de hand van respondenten die mondeling hun ervaring met de jeugdhulp vertelden. Bij het analyseren was het van belang zoveel mogelijk recht te doen aan de context en het verhaal van de respondent (Geerdink & Arnhem, 2008).

1.5. Data-analyse

Om de data zo goed mogelijk binnen de context van de respondenten te analyseren, werd gekozen om te werken aan de hand van een biografische analyse (zie 10.2: biografische analyse). Alvorens de biografische analyse aan te vatten werden alle interviews getranscribeerd, vervolgens werd de relevante informatie aan de hand van de bevroegde thema's samengevoegd in een Excel document. Zo was er niet alleen overzicht over wie wat heeft gezegd, maar ook zicht op eventuele overeenkomsten over de verschillende gesprekken heen. Vervolgens is elk interview (de transcriptie) afzonderlijk geanalyseerd met behulp van de ingevulde tijdlijn. Door middel van de pictogrammen kon op deze manier een verhaal doorheen de tijd ontstaan, het verhaal van de respondenten.

Naast elk citaat staat het pictogram dat de respondent heeft toegekend aan dat deel van zijn verhaal.

Het verhaal van Charifa

~ 22 jaar *“ik heb geleerd hoe het niet moet”*

Wanneer Charifa vier jaar is, wordt hij samen met zijn zus door de jeugdrechter uit huis geplaatst, tegen zijn wil en de wil van zijn moeder in. Gevoelens van machteloosheid omtrent deze beslissing nemen hier de bovenhand *“Ik moest mee maar ik wou niet”*. Hoewel zijn standpunt als vierjarige duidelijk is, krijgt hij geen inspraak in deze beslissing. De rest van zijn verhaal is hoofdzakelijk gekenmerkt door deze **machteloze** gevoelens als gevolg van het niet krijgen van inspraak.

Hoewel hij nog klein is, zijn de herinneringen die Charifa heeft rond het niet krijgen van inspraak hier heel duidelijk: *“ik wilde bij mijn moeder zijn maar ik mocht niet”*. Wanneer hij wel inspraak krijgt rond zijn 15 jaar vindt hij dit *“heel leuk”*, hoewel hij niet weet hoe hij hier mee moet omgaan *“ik heb dat opgefocked”*. Charifa vindt dat de oorzaak van het *“verpesten”* van deze keuze ligt aan het ontbreken aan ervaring bij het maken van keuzes. Om diezelfde reden wordt zijn keuzevrijheid opnieuw ingetrokken. Zijn onbegrip voor deze beslissing en zijn negatieve gevoelens tegenover alles wat met voorzieningen te maken heeft, groeit hierdoor alleen maar *“die zijn echt achterbaks”*, *“die bespreken niets met u”*. Hieruit blijkt dat hij weinig tot geen vertrouwen heeft in de beslissingen die zijn begeleiders vóór hem in plaats van mét hem maken. Niet alleen op dit moment, maar ook later in het gesprek haalt Charifa het belang van inspraak aan. Het niet bevragen van *“wat wilt gij”*, het *“ge moogt niet kiezen”*, en de woorden *“die doen maar wat”* maken duidelijk dat Charifa voelde dat ze niet naar hem luisterden, waaruit opnieuw het gevoel van onmacht vloeit.

Daarnaast komt de waardevolle band die hij met zijn zus heeft duidelijk naar voren in zijn verhaal. Hij voelt zich kwaad en wil dichter bij haar zijn wanneer ze *“gescheiden”* worden. Deze tijd omschrijft hij als *“verspilde tijd”* omdat hij niet bij haar is. Daarbovenop maakt hij zich voornamelijk zorgen om haar welzijn wanneer ze niet samen zijn. Dit blijkt uit zijn bezorgdheid en twijfels of ze wel veilig is in een voorziening: *“qua misbruik was ik altijd bang voor haar”*. Doorheen zijn leven blijft hij keer op keer moeite doen om met zijn zus in contact te blijven. Hij onderstreept hoe belangrijk ze voor hem is *“ik wou altijd bij mijn zus zijn”*.

Charifa zijn ervaringen in de verschillende voorzieningen waar hij heeft gezeten zijn *“heel veel negatief”*. Nagenoeg elke plaatsing gaat gepaard met *“slagen en verwondingen”*, *“seksueel misbruik”* en wat hij benoemt als *“heel veel racisme”*.

“Ja, seksueel, bij mij zelf was dat in mijn eerste instelling. Ik had ‘het geluk’, moet ik dan altijd zeggen, dat het geen begeleider was, maar een veel oudere jongere. Maar bij mijn zus was het gewoon opvoeders, en ook gewoon niet alleen seksueel misbruik, maar ook fysiek.”

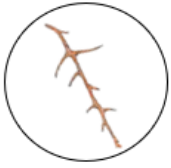
Elk van deze handelingen heeft een grote **impact** op Charifa zijn welbevinden. Dit blijkt uit het feit dat hij herhaaldelijk aangeeft dat wanneer hij de begeleiders hierover aanspreekt, zijn vragen en bezorgdheden worden weggewuifd “*ze menen het niet zo*”, “*ze spelen gewoon*”. Een groot gevoel van onbegrip komt hieruit voort, de begeleiders erkennen Charifa zijn gevoel niet en sussen zijn beleving. Het gevoel dat ze niet naar hem luisteren wordt versterkt en mond uit in: “*fack it*”, “*ik wou daar niet meer zijn*”.

Terwijl hij zijn hoofd schudt, concludeert hij: “*positief is eigenlijk nooit echt gebeurd*”. Hij geeft tijdens het gesprek een terneergeslagen indruk. Charifa praat heel stil en kijkt voornamelijk naar beneden alsof hij beschaamd is om wat er allemaal gebeurd is.

Over de periode die hierop volgt, herinnert Charifa zich niet goed wat er gebeurd is, “*het was een beetje onduidelijk*”. Hij plakt een aantal vraagtekens op zijn tijdlijn om duidelijk te maken dat zowel zijn herinneringen als het moment zelf erg veel vragen bij hem oproepen.

Opnieuw krijgt hij een gevoel van onmacht wanneer zijn moeder contactverbod krijgt om een voor hem onbekende reden. Ondanks alles blijft Charifa loyaliteit tonen naar zijn moeder toe “*ze was altijd lief*” en staan ze ondanks het contactverbod “*altijd met elkaar in contact*”. Hoe ze in contact bleven is niet duidelijk. Charifa vindt voornamelijk steun bij haar omdat ook zij geplaatst is toen ze klein was. Deze gedeelde ervaring zorgt ervoor dat Charifa zich begrepen voelt, dit versterkt de band die hij heeft met zijn moeder, “*ze wou er altijd zijn voor mij*”.

De “*hechte band*”, het vertrouwen en de onvoorwaardelijke liefde zorgen ervoor dat Charifa “*enorm veel verdriet*” heeft en zich erg ongelukkig voelt wanneer zijn moeder zelfmoord pleegt. Hij heeft het gevoel dat hij niet alleen zijn moeder verliest, maar zijn houvast, zijn steun en toeverlaat en die ene persoon die er altijd voor hem is geweest. Gevoelens van angst, woede, verdriet en onmacht nemen de bovenhand. Deze gevoelens, samen met het niet kunnen verwerken van wat er hem is overkomen in de voorzieningen, zorgen voor een **kantelpunt**. Charifa trekt een muur rond zich op en sluit de wereld buiten “*ik kreeg schijt aan alles*”, “*ik had zoiets van fack it*”, “*het kon me geen fuck meer schelen*”.

“Voor mij ja, wat denk je zelf? Alles boeide mij geen fuck, zolang ik, maar weg was uit die instelling weg van jeugdrechtter. Ik had nog niet eens tijd gehad om te verwerken van vroeger en van misbruik en al van die dingen. Alles was nog in ‘verwerk modus’ en dan kwam nog eens die zelfmoord van mijn moeder en ja dan was ik van I don’t fucking care.”

Wat opvalt in zijn verhaal is het **schuldgevoel** dat hij meedraagt over de dood van zijn moeder. Woorden als *“ik kon haar misschien helpen”* en *“ik heb haar in de steek gelaten”* tonen aan dat hij het gevoel heeft dat hij een aandeel heeft in haar dood. Hij voelde dat het slecht met haar ging en heeft *“niets gedaan om haar te helpen”*. Dit kan erop wijzen dat Charifa het gevoel had dat hij voor zijn moeder moest zorgen, omdat ze net als hem een moeilijke jeugd heeft gehad.

Wanneer Charifa 20 jaar is besluit hij omwille van het niet krijgen van de juiste hulp, de traumatische ervaringen van in zijn jeugd en de zelfmoord van zijn moeder dat hij genoeg *“miserie”* heeft meegemaakt en *“er niet meer wil zijn”*.

“Maar ik ben er nog.”

“Gelukkig!”

“Gelukkig!”

Hij kijkt op en lacht terwijl hij dit zegt. Misschien om te peilen naar een reactie, misschien om te tonen dat hij blij is. Hierna valt een stilte.

Het doorstaan van *“al deze shit”* zorgt ervoor dat hij het gevoel heeft dat hij *“alles aankan”*. Hij hervindt zijn wilskracht om verder te leven en stapt naar een VZW om zijn *“verhaal te doen”*. Hij kiest hiervoor omdat hij *“weet hoe het werkt”*, hij wil iets wil **betekenen**. Hierover praten kan voor hem een manier zijn om te verwerken wat gebeurd is. Hij beseft dat hij er *“goed is uitgekomen”* en kleeft daarom zijn laatste klavertje vier op het einde van zijn tijdlijn.

Doorheen zijn verhaal is er iets waar hij kracht uit blijft putten om *“door te gaan”*. Op zijn tijdlijn schrijft hij verschillende keren **‘muziek’** op om aan te tonen hoe belangrijk dit voor hem is *“muziek is mijn alles”*. Dit belang wordt onderstreept niet alleen door het tonen van een videoclip, maar ook door het geven van stickers van zijn nieuw album. Uit wat hij zegt en doet, blijkt hij veel waarde te hechten aan zingen en muziek maken. Hij zingt over wat hij heeft meegemaakt in de voorzieningen en welke impact dit op hem heeft gehad. Het is een uitlaatklep, zijn manier om te verwerken wat er gebeurd is.

Het verhaal van Thomas

~18 jaar. *“Het is jammer dat het zo is moeten lopen”*

Wanneer Thomas acht jaar is, besluit zijn moeder hem te laten plaatsen in een voorziening omwille van *“serieuze agressieproblemen”*. Hoewel Thomas zich duidelijk herinnert dat hij geen keuze had bij de besluitvorming, snapt hij zijn moeder. Hij voelt dat hij agressief gedrag vertoont *“ik reageerde altijd met mijn handen”*. Niettegenstaande dat Thomas zijn agressief gedrag de oorzaak is van de plaatsing, is het ook de reden dat hij op latere leeftijd het gevoel heeft dat hij moet veranderen *“ik wilde een goeie jongen zijn”*. Hij maakt een *“klik”*, *“ik wou iets maken van mijn leven”*. Deze gedachte, om te veranderen, groeit wanneer hij merkt dat zijn gedrag of reacties invloed hebben op hoe er met hem wordt omgegaan.

Hij vertelt over de **positieve ervaring** met ondersteunende begeleiders tijdens dit proces. Hij is van mening dat deze begeleiders hem hebben geholpen de persoon te worden die hij nu is *“ik ben geworden wie ik ben door hun”*. Het gevoel dat hij van deze begeleiders steun krijgt vloeit voort uit het krijgen van *“kansen”*, *“vertrouwen”* en *“inspraak”*. Daarnaast is het vooral het gevoel dat deze begeleiders *“echt”* zijn en geen *“rol spelen”*, dat ervoor zorgt dat Thomas hun als steun ziet: *“De beste begeleiders zijn diegene die hun begeleiderrol laten vallen en er gewoon zijn als persoon.”*

Uit zijn verhaal blijkt dat vooral het krijgen van kansen, vertrouwen en inspraak primieren tijdens de momenten dat Thomas zich goed voelt. Wanneer deze zaken niet worden gewaarborgd, leidt dit tot een negatief gevoel bij de hulp op dat moment.

Naast enkele begeleiders in de voorziening kan hij tevens rekenen op de steun van een VZW (vereniging zonder winstoogmerk). Hij heeft het gevoel dat hij bij deze voorziening ongelimiteerd *“vragen kan stellen”* en *“altijd mag bellen”*. Dit ervaart hij als *“heel fijn”* het heeft hem het gevoel dat hij gesteund wordt in wat hij doet of vraagt en dat ze naar hem luisteren wanneer het gaat over beslissingen maken over de toekomst: *“ze luisterden ook al waren ze niet akkoord”*. Hierdoor voelt hij zich betrokken en serieus genomen en ontwikkelt er zich een sterk gevoel van **keuzevrijheid**, die hij vooral voelt in samenwerking met deze VZW.

Hieraan tegengesteld heeft Thomas het gevoel dat hij binnen de voorziening moeilijk hulpverleners kan **vertrouwen**. Hij geeft aan *“nooit iemand te vertrouwen”* want *“die zitten al zo hard in mijn leven”*. Omdat hij denkt dat ze zijn informatie zullen *“misbruiken”*, kiest hij ervoor om zo min mogelijk over zijn gevoelens te praten.

Naast de steun van een begeleider en de VZW, voelt hij die ook van zijn moeder. De band die hij met haar heeft is sterk. Uit zijn verhaal blijkt dat hij haar niets verwijt omdat hij zichzelf als oorzaak ziet *“ik was het probleem, zij [moeder] was altijd oké”*. Hiermee wijst hij op een groot vermogen om zich empathisch op te stellen tegenover zijn moeder en geen wrokgevoelens te koesteren. Daarnaast toont hij begrip wanneer ze het contact verbreekt omdat ze *“nooit de kans gekregen heeft om iets te zeggen”* en dat ze *“heel boos”* is omdat ze geen inspraak krijgt. Thomas zijn **loyaliteit** tegenover zijn moeder is erg groot, hij voelt zich geliefd, wil voor haar zorgen en toont daarnaast veel begrip voor de keuzes die ze gemaakt heeft.

Als het gaat over het krijgen van **inspraak**, heeft Thomas eerder het gevoel dat dit enkel incidenteel plaatsvond en voornamelijk bij bovengenoemde VZW. Hij vindt dat zijn traject voornamelijk wordt gekenmerkt door het niet krijgen van inspraak noch in toekomstbepalende beslissingen, noch in het verloop van zijn traject, noch in zijn schoolkeuze. Hij heeft het vooral moeilijk met de controlerende regels, gebrekkige communicatie, het niet krijgen van inspraak en het weinige vertrouwen dat hij krijgt.

Echter kijkt Thomas, ondanks de tegenslagen, met een goed gevoel terug op zijn traject. Hoewel hij het *“jammer”* vindt dat het *“zo is moeten lopen”* slaagt hij erin om vooruit te kijken en *“niet in het verleden te blijven hangen”*. Ondanks de verschillende plaatsingen, de schaarse momenten van inspraak en zijn *“moeilijke jeugd”*, beschrijft hij gevoelens van **trotsheid**. Tijdens het gesprek lijken zijn ogen net iets meer te schijnen en zijn lach groter dan voorheen. Hij is blij dat hij het ondanks *“alle shit”* het goed doet.

Wat opvalt doorheen het gesprek is de grote dankbaarheid die hij uit om hoe zijn leven is gelopen. Dat wordt ook duidelijk op zijn tijdlijn, waar maar twee doorntakken ophangen. Tijdens het gesprek ligt de nadruk vaak op wat wél goed liep. Over deze zaken vertelt hij spontaan veel uitgebreider.

Het verhaal van Pieter

~23 jaar “Wanneer ouders stenen op hun pad achterlaten, zullen hun kinderen erover struikelen.”

Pieter wordt uit huis geplaatst wanneer hij slechts een paar maanden oud is. De zaken die hij hierover weet, weet hij louter door de verhalen die hij gehoord heeft van zijn vader of van begeleiders in de voorziening. Zijn uithuisplaatsing is het begin van een reeks beslissingen waarin hij het gevoel heeft zo goed als **geen inspraak** te krijgen.

Zijn herinneringen beginnen wanneer hij een paar jaar oud is en bij zijn pleegmoeder woont. De lovende woorden en de lach op Pieter zijn gezicht wanneer hij over haar vertelt benadrukken wat hij zegt: *“de band met mijn pleegmoeder was heel goed”*. Doorheen zijn verhaal verwijst hij heel regelmatig naar zijn pleegmoeder. Wanneer hij dit doet, omschrijft hij haar als *“super belangrijk”*. Daarmee wijst hij steevast op haar presentie in zijn leven. Hij geeft aan *“altijd”* en *“keer op keer”* op haar te kunnen rekenen. Zij is voor hem *“super belangrijk”* omdat hij voelt dat hij daar echt gelukkig kon zijn *“we hadden het goed daar”*.

“Mijn pleegmoeder die elke keer opnieuw aan de rechtbank stond. Die niet goed keurde wat ik gedaan had, maar daar wel elke keer stond om mij te steunen. Die elke keer als ik weg liep mij ging gaan zoeken 's nachts en met haar plooi-fiets door de sneeuw, elke keer stond ze daar. Ze is mij altijd blijven ondersteunen.”

Naast de steun die hij ervaart bij zijn pleegmoeder voelt hij ook dat de jeugdrechter hem steunt. Echter heeft hij het gevoel dat hij elke kans die hij van haar krijgt *“niet waard”* is omdat hij het keer op keer *“verpest”*. Desondanks stopt zijn jeugdrechter nooit met geloven in hem. Maar elke ontmoeting met de jeugdrechter gaat gepaard met overweldigende gevoelens van stress, angst en teleurstelling in dergelijke mate dat hij moet overgeven voor hij binnen gaat.

Enkele andere steunfiguren die op zijn pad komen zijn de baas van de frituur waar hij werkt en de adjunct-directeur van zijn laatste middelbare school.

Deze twee mensen spelen een belangrijke rol in Pieter zijn leven. Hij voelt zich niet alleen gewaardeerd door hen, maar ook gesteund in wat hij doet. De steun die hij ervaart, komt voort uit het telkens *“opnieuw krijgen van kansen”*, het onvoorwaardelijk geloven in Pieter zijn kunnen en het *“vertrouwen”* dat ze hem elke keer opnieuw geven. Hij is hen vandaag *“enorm dankbaar”* voor de kansen dat hij toen gekregen heeft. Hij voelde van deze mensen dat ze hem als bekwaam behandelen waardoor hij kracht en **vertrouwen** kreeg in zijn eigen kunnen *“het was niet gemakkelijk maar het is mij wel gelukt”*. Hij beseft dat zonder deze mensen, zijn leven niet hetzelfde geweest zou zijn.

Tijdens zijn verhaal komen er een aantal moeilijke periodes aan bod. Periodes die gepaard gaan met een **negatief gevoel** bij Pieter. Wanneer hij elf jaar is, eist de vader van Pieter om hem te zien. Omwille van stress, angst en de verplichting hiervan, ervaart Pieter dit als *“altijd moeilijke momenten”*. Dit is het beginpunt waarna alles escaleert en *“volledig verkeerd loopt”*. De zestal jaren die hierop volgen zijn gekenmerkt door voortdurend alcoholmisbruik, *“heel veel contact met de politie”*, verschillende plaatsingen in voorzieningen, spijbelen en vechtpartijen.

Desondanks voelt Pieter zich “trots” omwille van de status die hij in deze periode verworven heeft. “Mensen waren bang van mij, ik vond dat leuk.”. Hoewel Pieter laat blijken dat hij veel macht heeft, brokkelt hij vanbinnen af. Achter wat hij zegt, schuilt veel meer dan enkel zijn woorden. Hij beseft “ik heb niemand, geen gezin, geen vrienden, geen school, geen jeugdbeweging,...” “ik had niets meer te verliezen”. Daarbovenop heeft hij het gevoel dat niemand hem graag ziet, “een jongere heeft daar voelsprietten voor”. Na dit besef voelt Pieter dit aan als “de moeilijkste periode van allemaal”. Hij stelt alles wat hij (niet) heeft in vraag en besluit dat hij “alles kwijt” is “ik was gelijk een **ongeleid projectief**”. Hij vertelt dit, hoewel dit een behoorlijke impact moet hebben op hem, met een lach op zijn gezicht.

Wanneer Pieter vijftien jaar is, heeft hij het erg moeilijk waardoor de woorden “vanaf nu hebt ge enkel nog een emotionele band met uw pleegmoeder” de druppel zijn die zijn emmer doet overlopen. Zijn pleegmoeder is “gelijk mijn echte moeder” en de woorden van zijn consulent doen hem daarom “enorm veel pijn”. Gevoelens van onbegrip, machteloosheid en moedeloosheid zorgen ervoor dat hij zichzelf “van kant” wil maken.

“Dat was niet zo gemakkelijk om dat zomaar te doen. Ik had sneeën gemaakt in mijn arm, maar dat is niet zo gemakkelijk om in uzelf te snijden, dus ik moest daar nog efkes over nadenken voor dat ik het lef had om dat te doen.”

Tijdens deze **zelfmoordpoging** neemt de politie hem op en wordt hij naar de “jeugdcel” gebracht. Hij gaat hier niet verder op in en begint onmiddellijk over iets anders. Wat er precies gebeurd is, is niet duidelijk.

Het is pas wanneer Pieter op zijn negentien jaar stage loopt in het ziekenhuis, hij voor de eerste keer voor zichzelf kiest. Zijn vader moet opgenomen worden in het ziekenhuis en Pieter beslist “ik ga niet meer wijken voor hem”. Van hieraf aan voelt hij zich gesterkt in zijn woorden, daden en gevoel tegenover zijn vader. Het minieme contact dat hij vandaag heeft met zijn vader is louter voor administratieve zaken, wat hij als veilig aanvoelt. Tijdens het gesprek valt het op dat hij zachter praat, maar hij straalt daadkracht en **wilskracht** om verder te gaan uit, meer dan welk moment ook in het gesprek.

Het contact met zijn pleegmoeder heeft Pieter hersteld, zij is tenslotte “gelijk zijn echte moeder” en hun band lijkt doorheen de tijd onbreekbaar te zijn geworden.

Het verhaal van Elise

~ 27 jaar. “Die horen u wel, maar ze luisteren niet, ze doen er niets mee.”

Elise haar verhaal begint wanneer ze twaalf jaar is en met een hersentrauma in het ziekenhuis terecht komt, omdat haar vader haar onbedoeld van de trap duwt tijdens een discussie. Hoewel het ziekenhuispersoneel weet wat er gebeurd is, heeft Elise het gevoel dat niets in vraag wordt gesteld, noch de oorzaak van haar hersentrauma, noch haar beleving hierrond. Ze vindt dit “*wat vreemd*”, omdat ze zelf met een aantal onbeantwoorde vragen zit. Het gevoel dat ze niet bevraagd wordt, kan wijzen op de nood die ze voelde om net wel bevraagd te worden. Dit **verwarrende en onzeker** gevoel tegenover de situatie blijft ze gedurende een lange periode vasthouden.

Deze situatie zorgt ervoor dat Elise dit moment als een “**kantelpunt**” beschouwt. De ouders van Elise ontkennen haar epilepsie en laten haar niet de nodige medicatie geven. Ze ervaart het als “*enorm lastig*” en geeft aan dat vanaf dit punt “*alles fout loopt*”. Omwille van dit besef, haar hersentrauma en haar gevoel van onmacht tegenover de keuze van haar ouders, krijgt Elise een psychose en wordt ze opgenomen in de jeugdpsychiatrie.

Het niet zien van haar “*krachten*”, het “*niet gehoord*” worden en het gevoel dat “*alles boven mijn hoofd*” wordt beslist, leiden tot een “**negatieve ervaring**” met de jeugdhulp.

Ze zou het daarom niemand aanraden omdat het in haar beleving enkel draait om de basisbehoeften zoals “*bed, bad, brood*”.

De voorziene crisisopname van twee weken wordt uiteindelijk een opname van negen maanden omdat haar ouders “*halsstarrig*” blijven aangeven dat ze Elise “*niet terug in huis nemen*”. Elise voelt dat het thuis “*niet goed ging aflopen*” en is blij dat ze langer kan blijven. De periode in de voorziening is een positieve periode, omwille van het “*vinden van rust*” en “*terug naar school*” kunnen gaan. Nochtans krijgt ze hier “*geen inspraak*”, maar voelt ze tegelijkertijd veel dankbaarheid voor jongeren en begeleiders die “*uit hun hart spreken*”, haar “*eens vastpakken*”, “*hun best doen*” en “*niet opgeven*”.

“Daar ben ik hen echt echt echt dankbaar voor. Dat heeft voor mij wel het verschil gemaakt dat ik in die crisisperiode die rust heb gevonden.”

Desondanks haar dankbaarheid blijft het voor haar aanvoelen alsof hulpverleners altijd “*de kaart van haar ouders*” trekken, dat zij altijd “*aan het kortste eind*” trekt. Dit gevoel ontstaat uit het niet bevragen van Elise haar persoonlijke beleving van haar thuissituatie en het feit dat haar ouders, ondanks dat het contact verbroken is, “*over alles beslissingsrecht*” blijven houden.

Hoewel de relatie met haar ouders eerder afstandelijk is, voelt Elise dat er toch een aantal personen zijn die haar nabijheid en liefde tonen. Enkele begeleiders leren haar ruzie maken, praten over wat er gebeurd is en relativiseren, drie zaken die naar haar gevoel essentieel zijn om te staan waar ze nu staat *“ik heb daar echt veel aan gehad”*. Het gevoel dat deze begeleiders onvoorwaardelijk in haar geloven, haar waarderen om wie ze is en betrokken zijn met haar, zorgen ervoor dat ze durft hopen en dromen over een betere toekomst.

Haar vriend krijgt ook een ‘klavertje vier’ op haar tijdlijn. Hoewel ze wat beschaamd overkomt omdat ze haar vriend hier benoemt, zorgt hij er wel voor dat Elise haar *“minder Calimero”* voelt. Daarmee wijst ze op haar aanvoelen dat ze anders is dan de anderen omwille van wat ze heeft meegemaakt. Haar vriend toont haar dat dit niet klopt, dat ze mag vertrouwen in zichzelf en trots mag zijn op waar ze staat.

Wanneer Eline 26 jaar is, krijgt ze *“een weerbots”*. Deze **weerbots** komt er nadat ze via een VZW in contact komt met andere jongeren die uit huis geplaatst werden. Ze beseft dat veel gebeurtenissen in haar jeugd *“niet oké”* zijn en heeft in deze periode *“enorm veel verdriet”*.

Dit verdriet vloeit voort uit een gevoel van *“alleen zijn”*, een gevoel dat *“er niets ondernomen werd om mij te helpen”* en de *“te hoge verwachtingen”* dat voorzieningen van haar hadden vanaf haar achttiende. Ze geeft aan dat ze persoonlijk te jong was om al die verantwoordelijkheden alleen te dragen zonder de ondersteuning van haar ouders. Nu beseft ze dat ze *“nooit meer”* alleen zou gaan wonen op haarachtien jaar, dat *“je dat niet aankan”* op die leeftijd omdat je zowel *“huishoudster”, “budgetbeheerder”, “student”,...* moet zijn. Dit zijn naar haar gevoel allemaal zaken waar ze *“niet op voorbereid”* is en waar ze *“alleen voor staat”* op het moment dat ze alleen gaat wonen.

Tegelijkertijd is ze nog steeds *“boos”* op haar ouders omdat ze *“nooit ingegrepen”* hebben wanneer ze daar de kans toe kregen. Een gedachte die ze blijft vasthouden is: *“wat als..”*

Waarmee ze bedoelt wat als alles anders was gelopen en ze wel nog thuis had gewoond?

“k Ben wel boos op mijn papa ook op mijn mama omdat zij nooit heeft ingegrepen hoewel ze daar wel kansen toe gekregen heeft. Maar ge mist die é, ge blijft denken ‘wat als.’”

Het Verhaal van Lisa

~18 jaar. “Het echt kind zijn dat heb ik nooit gehad, dat mis ik in mijn tijdlijn.”

Lisa groeit op in een verontrustende opvoedingssituatie waarin beide oude een *“drankproblematiek”* hebben. Lisa voelt omwille van het niet hebben van genoeg geld, een

tekort in “zorg” naar haar en haar zussen toe en dat ze een deel van de opvoeding op zich moet nemen “*Ik moest eigenlijk voor mijn zussen zorgen*”. Daarbij komt het regelmatig fysiek geweld dat Lisa ervaart als “*normaal*”. In dergelijke mate normaal dat zij ook haar zussen slaat. Wanneer het CLB ingrijpt en crisishulp opstart, voelt Lisa een druk van haar schouders vallen. Het overnemen van de zorg, een **veilig gevoel**, het krijgen van eten en de aanwezige structuur bepalen mee dit positief gevoel “*Dat was wel echt goed daar*”.

Wanneer Lisa voelt dat het “*goed gaat*” linkt ze dit aan het krijgen van een “*nieuwe kans*” en een “*nieuw begin*”. Ze ervaart dit als momenten waarin ze voelt dat hulpverleners in haar geloven en als een nieuwe kans om gelukkig te worden.

Tijdens de plaatsing ervaart ze steun van haar zussen. Zij zijn samen geplaatst en blijven vier jaar in de voorziening. Ze voelt zich veilig bij haar zussen en ervaart dit als “echt heel goed” omdat ze haar een vertrouwd gevoel geven, “*We hadden altijd elkaar*”. Later in haar verhaal brengt ze aan dat ze zich “*alleen*” voelt. Het “*gescheiden*” zijn van haar zussen heeft hier een directe impact op.

De herinneringen aan haar jeugd zorgen ervoor dat ze een aantal keer doorheen haar traject **moeilijke momenten** meemaakt “*ik zat echt diep*”. De emotionele belasting en het besef dat haar thuissituatie niet gezond was, zorgen ervoor dat deze momenten zich telkens invullen met “*zelfmoordneigingen*”, “*eetstoornissen*”, “*agressieproblemen*” en automutilatie. “*Ik lag met open armen op spoed*”. Terwijl ze dit vertelt, toont ze de littekens die ze heeft overgehouden door automutilatie. “*Dit was verschrikkelijk*” geeft ze aan, waarna ze in gedachten verzonken even stil blijft.

Daarnaast kenmerkt een “*alleen-gevoel*” deze periodes, waarmee ze vermoedelijk verwijst naar het gemis van haar zussen, haar ouders of andere mensen waarbij ze steun vindt.

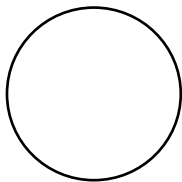
Doorheen haar verhaal is er iemand waarbij ze wel altijd steun vindt, haar vader. Haar vader is voor Lisa zo belangrijk dat ze een hartje vanonder op haar tijdlijn schrijft. “*Mijn papa was er altijd voor mij, ik kon die alles vragen*”. Haar enthousiaste armbewegingen en grote lach op haar gezicht ondersteunen wat ze beschrijft. Desondanks zijn alcohol verslaving heeft ze heel veel respect voor haar vader. Uit haar verhaal blijkt dat haar vader haar steunt en helpt waar hij kan. Ze voelt zich gezien, gehoord en altijd verbonden met hem.

“Papa is ook niet altijd perfect hé, of hij moet zijn pintje nog hebben, maar mijn papa is nooit echt een slecht mens geweest, dat is ja dat is mijne held hé.”

Opvallend is dat ze dit niet voelt voor haar moeder. De relatie met haar verloopt stroef, ze voelt geen connectie en geeft aan dat ze het moeilijk vindt om liefde te tonen. In dergelijke mate dat ze het moeilijk vindt om “*mama*” te zeggen. “*Snapt ge?*”, vraagt ze, waarmee ze mogelijks erkenning vraagt, niet alleen voor wat ze voelt, maar ook hoe ze reageert. Uit haar verhaal blijkt dat zowel de afwezigheid van haar moeder als persoon als de afwezigheid in haar rol als moeder, Lisa haar **kwaadheid** voeden.

Hoewel ze zich over het algemeen niet herinnert of ze inspraak kreeg bij besluitvormingsprocessen over haar toekomst, herinnert ze zich wel duidelijk dat ze in de voorzieningen **geen inspraak** kreeg. “*Ze luisteren niet*”, “*Ze hebben geen tijd voor u*” en “*Ik mocht niet kiezen*” zijn uitspraken die aantonen dat Lisa zich niet gehoord voelt. Ze voelt zich buitengesloten en vindt het oneerlijk dat wat ze zegt niet gehoord wordt. Desondanks voelt ze opvallend genoeg begrip voor de begeleiders. Haar begrip kan komen uit een geruststelling voor zichzelf, dat het “*normaal*” is dat ze ondanks haar vraag naar inspraak, er geen krijgt.

“Altijd inspraak alé dat is zo moeilijk, waar heeft de persoon inspraak in en waar niet? Dat evenwicht is niet gemakkelijk, ook niet voor hun en voor mij zelf ook niet. Alé wat wil ik, wat wil ik niet? Als ge zes jaar zijt en ze zeggen: “Ge wordt uit huis gestuurd”, dan heb je niets te zeggen denk ik.”

Vandaag voelt Lisa zich sterk en heeft ze geleerd om te geloven in zichzelf en haar kunnen. Ze heeft geleerd om te relativiseren, “*Ik heb dieper gezeten*” en “*het kan altijd erger*”, tonen aan dat ze zichzelf geruststelt. Dit kan voor haar een meerwaarde zijn gezien ze reflecteert over hoe ze bepaalde situaties aanpakt en hieruit iets wil leren. Ze wil zeker niet dat het “*zo slecht*” gaat als “*die ene depressie*” en put kracht uit het idee dat ze nu sterker is door haar ervaring. Desalniettemin besluit ze: “*het is toch wat jammer dat het allemaal zo gelopen is*”. Dit besluit komt er omdat ze het gevoel had dat ze zich “*nooit kon hechten*”, “*nooit liefde*” gekend heeft, maar vooral een “*veilige haven*” gemist heeft. Zaken die ze noodzakelijk vindt, maar niet ervaren heeft.

Het verhaal van Marie

~ 22 jaar. “Je staat er niet alleen voor, je hebt jezelf.”

In het verhaal van Marie wordt alles wat ze vertelt gekleurd door de **band met haar moeder**. Haar gevoelens zijn heel gemengd, ze is hoopvol, verwachtingsvol en vooral wanhopig op zoek naar erkenning van haar moeder. De erkenning die ze zoekt, heeft ze tot op vandaag

echter nooit gekregen. Dit zorgt ervoor dat ze enorm veel woede, teleurstelling en eenzaamheid voelt die uitmondt in een “*doodsangst*” voor haar moeder “*mijn moeder is de creatie van de duivel,... of de duivel zelf*”. De ruzies die ze hebben, blijven onopgelost en emoties van verdriet, wanhoop en onbegrip blijven onuitgesproken “*Ik heb een hekel aan haar, maar dat weet ze denk ik wel*”.

Marie blijft nog steeds hopen op een excuus van haar moeder, maar bovenal op haar aanvaarding. “*Ik hoopte altijd dat mijn moeder ging zeggen: ‘kom naar huis ik ga veranderen’.*” De oorzaak van de zoektocht naar aanvaarding begint bij Marie al van jongs af aan. Ze woont tot haar zeven jaar nagenoeg altijd bij haar familie en ziet haar moeder zelden tot nooit. Ze heeft geen band met haar moeder en heeft daarbovenop het gevoel dat ze haar niet ziet staan. “*Ik was alleen goed als meid*”.

Marie voelt zich vaak “*helemaal alleen*”, mede door de verhuis van haar land van herkomst naar België. Uit haar verhaal blijkt dat het niet kennen van de taal, het koude weer en het feit dat ze haar moeder zo goed als niet kent, zorgen voor dit gevoel van eenzaamheid. Ze vindt in deze moeilijke periode steun bij zichzelf: “*je staat er niet alleen voor, je hebt jezelf*”. Waarmee ze heel duidelijk aantoont enkel op zichzelf te rekenen en het gevoel te hebben dat ze niemand anders heeft. Dit is een gevoel dat ze blijft meedragen en slechts bij enkele mensen kan loslaten.

Een van deze mensen is een begeleidster die Marie in een voorziening leert kennen. Na een lange periode met het gevoel van **eenzaamheid**, voelt Marie deze begeleidster als warm en liefdevol aan “*Eindelijk voelde ik mij geliefd*”. Tijdens het omschrijven van de band die ze heeft met haar, krijgt ze een lach op haar gezicht “*Het is een schatje*”. Naar Marie’s gevoel weet zij “*perfect*” wat ze nodig heeft, hoe ze moet reageren en kent ze haar “*door en door*”. Deze zaken zorgen ervoor dat Marie de begeleidster **vertrouwt** waardoor ze zich “*volledig durft open te stellen*”, terwijl ze gewoonlijk “*niemand binnen laat*”. Dit is iets kenmerkend aan Marie, ze houdt iedereen op een veilige afstand, bang om gekwetst te worden. Zelf haar vriend houdt ze op veilig afstand “*Ik durf hem niet graag zien*”.

Haar vader is ook een steunfiguur. Hoewel ze hem pas leert kennen als ze ongeveer zestien jaar is, hebben ze vanaf dat moment maandelijks contact. Omdat Marie doorheen haar leven altijd heeft verlangd naar een goeie band met haar moeder is het contact met haar vader des te belangrijker “*Ik had niemand en dan had ik mijn vader*”. Ze voelt zich “*heel gelukkig*” en geeft aan dat het hebben van familie “*enorm belangrijk*” is voor haar. Wanneer haar vader overlijdt, voelt ze zich erg verdrietig. De pijn van het verlies van een van de weinige personen die ze “*toelaat*” in haar leven zorgt ervoor dat het een “*super moeilijk jaar*” is. “*Ik kon de wereld laten ontploffen*”. Haar verdriet, woede en onzekerheid reageert ze af op haar moeder “*gij moest*

dood". Dit vertelt ze al lachend "Ik was echt boos ja". Waarom ze lacht is niet duidelijk, dit kan uit ongemak zijn of uit realisatie dat haar verwijt onvriendelijk was.

Wanneer Marie voor de eerste keer geplaatst wordt, maakt ze een "klik". Deze **klik** zorgt ervoor dat ze gedurende haar hele leven niet meer naar huis wil "Ik zat goed daar", hoewel ze altijd blijft hopen dat haar moeder haar terug komt halen. Om die hoop de verdoezelen, geeft ze zichzelf tal van redenen waarom ze niet meer naar huis wil. Ze wil zichzelf ervan overtuigen dat ze "goed zit" in een voorziening en zo de pijn, het verdriet en het afgewezen gevoel onderdrukken. Ze besluit daarom dat het in een voorziening leuker is dan thuis. Ze krijgt er vrijheid, een veilig gevoel, structuur en mag spelen met leeftijdsgenoten. Toch voelt Marie zich ook "verlaten" en vertelt ze dat het een "zware impact" had op haar. Op het einde van het gesprek vertelt ze dat het **gemis** naar een gezin, vrienden en familie haar zodanig beschadigd heeft dat ze er "emotionele problemen" door heeft opgelopen. Ze probeert om het gemis "toe te laten", maar merkt daardoor dat ze "ineens" breekt. Hierdoor valt ze terug in oude gewoontes om zichzelf te beschermen en verstop ze haar emoties en gevoelens.

Ondanks dit alles wil Marie niets veranderen aan de gebeurtenissen in haar leven. Ze hebben haar gemaakt tot wie ze is "Dit ben ik en zo houden we het". Aan de hand van het stellen van doelen voor zichzelf blijft ze vooruit kijken en gaan.

"Alles heeft mij vooruit geholpen, echt alles. Mijn leven heeft mij altijd vooruit geholpen. Ik heb altijd doelen gehad in mijn leven, ik wist van oké dit gebeurt er, dit is het volgende doel."

Het verhaal van Jess

~ 28 jaar. "Dat is een circus hé waar dat ze u insteken als kind."

Jess wordt geplaatst omdat ze telkens wanneer ze thuis is, wegloopt omwille van "hevige ruzies", "fysiek geweld" en "emotionele verwaarlozing". Door het stellen van dit gedrag geeft ze duidelijk aan dat het voor haar thuis niet gaat, hoewel dit wordt bestempeld als "rebellend" gedrag van een "puber".

Typerend aan de plaatsingen van Jess is haar gevoel dat het krijgen van inspraak telkens ontbreekt. Regelmatig heeft ze vragen en bedenkingen bij wat er gebeurt, maar wordt hier geen aandacht aan besteed. Jess voelt zich hierdoor **genegeerd en machteloos** tegenover wat er met haar gebeurt "Die deden maar iets". Hiermee verwijst ze naar een gevoel dat de

hulpverleners zelf niet weten wat ze moeten doen en onpersoonlijk te werk gaan: “*die volgen gewoon de boekskes*”.

Omdat Jess geplaatst is via vrijwillige jeugdhulp hebben haar ouders veel inspraak doorheen haar traject. Ze heeft het gevoel dat “*de kaart van mijn ouders*” altijd getrokken wordt, hun mening altijd gevolgd wordt en zij zelf geen inspraak krijgt. Het machteloze gevoel om haar eigen leven vorm te geven, blijft ze behouden tot haar zeventiende.

Zelfs wanneer ze meermaals aangeeft aan verschillende begeleiders dat ze het niet ziet zitten om terug naar huis te gaan, wordt dit genegeerd “*Die luisteren niet, die doen er niets mee*”. Terwijl ze dit vertelt wordt ze duidelijk kwaad, ze zwaait met haar armen en verheft haar stem.

“Ge wou me niet geloven en nu sta ik hier weer, wat gaat ge er nu mee doen hé? Wat zijt ge nu van plan? Gaat ge nu een keer beginnen beseffen dat ik er ook iets in te zeggen heb?”

Het **onbegrip** dat ze voelt tegenover de keuzes van de begeleiders groeit. Ze keert zich meer en meer tegen het “*systeem*” van de jeugdhulp en geeft aan dat ze daarom “*enorm rebelleerde*” op school en in de voorzieningen waar ze zat. Dit uitte zich vooral in opstandig gedrag en vechten.

Wanneer er uiteindelijk gezegd wordt: “*vanaf nu werken we niet meer naar huis*”, heeft Jess erg dubbele gevoelens. Ze voelt dat dit de juiste keuze is, maar mist hier opnieuw “*gesprekken*”, inspraak en dialoog omtrent deze beslissing. Ze heeft namelijk geen keuze, hoewel ze nog steeds graag in een gezin wil opgroeien zoals “*de normale kinderen*”.

Ondanks de angst, de onzekerheid en de onduidelijke communicatie, vindt Jess uiteindelijk rust in deze beslissing “*Ik wist weer waar naartoe*”. Het hebben van een doel en duidelijkheid over haar toekomst zorgt ervoor dat ze terug verder wil en kan.

Wanneer ze alleen woont, krijgt ze een depressie. Het gevoel dat ze niet klaar is om alleen te wonen, amper inspraak heeft gekregen en het contact met haar ouders zeer negatief verloopt, spelen, naast haar verontrustende jeugd, hier een grote rol in. Ze heeft het gevoel dat ze erg “*diep*” zit en ziet zelfmoord als enige optie. Omwille van een ruzie waarin haar ouders “*Doe maar*” roepen, onderneemt Jess een **zelfmoordpoging**.

Nadien verbreekt ze het **contact met haar ouders** volledig. Het duurt zes jaar voor er opnieuw contact is. Omwille van “*blijvende verwijten*”, onuitgesproken “*kwaadheid*” en het blijven kwalijk nemen van wat er gebeurd is, verloopt het contact tussen Jess en haar ouders nog steeds moeizaam. Ze vindt dit jammer, maar “*maakt er het beste van*” en samen met de steun van een hulpverlener lukt het haar om beetje bij beetje de band tussen haar en haar ouders terug op te bouwen.

Ze pleit nu voor “meer aandacht voor de jongere”, “meer inspraak voor de jongere” en een “onafhankelijke derde die de jongere altijd steunt”. Stuk voor stuk zaken die ze zelf gemist heeft en essentieel acht voor het welzijn van geplaatste jongeren.

1 Conclusie analyse

Uit de analyse blijkt dat deze jongeren over het algemeen een tekort ervaren in inspraakmogelijkheden gedurende hun plaatsing. Ze geven aan niet gehoord of betrokken te worden bij beslissingen die hen aanbelangen, desondanks sommigen hier meermaals naar gevraagd hebben.

Verder valt het op dat nagenoeg elke jongere aangeeft een negatieve ervaring te hebben met betrekking tot het verloop van hun traject. Deze negatieve ervaring komt voort uit het niet gehoord worden, niet geholpen worden, onpersoonlijk te werk gaan en blijvende inspraak van ouders wanneer er een slechte relatie was. De inspraak van de ouders was bij enkele respondenten in dergelijke mate negatief dat ze het gevoel hadden daardoor zelf onvoldoende gehoord of bevroegd te zijn. Hoewel sommige jongeren aangeven dat het net de inspraak van de ouders is, wat zij als positief ervoeren of waar ze meermaals voor pleitten omwille van de steun die ze hierbij ervaarden.

Ondanks de moeilijkheden die ze hebben ervaren met of door hun ouders blijkt de meerderheid van de jongeren daarnaast een grote loyaliteit te tonen naar hun ouders toe. Sommige jongeren vergeven hun ouder(s) wat er gebeurd is en geven aan een sterke band te hebben. Daartegenover hebben andere jongeren al het contact verbroken met hun ouders of verloopt het contact zeer moeizaam.

Andere steunfiguren zoals begeleiders waren voor elke jongere van belang. Doorheen hun traject leerden ze allemaal een begeleider kennen die als steunfiguur fungeerde. Deze steunfiguren zorgden ervoor dat de jongeren zowel vertrouwen kregen in zichzelf als in de begeleider in kwestie. Daarbovenop gaven ze aan dankzij deze steunfiguren te zijn wie ze vandaag zijn.

Een opvallende bevinding is dat ondanks de meerderheid van de jongeren een negatieve ervaring met de jeugdhulp hadden, nagenoeg iedereen vindt dat ze dankzij hun plaatsing en ervaringen gegroeid zijn tot wie ze vandaag zijn en hierdoor sterker in het leven staan. Enkelen wilden niets veranderen aan hun daden of aan wat ze hebben meegemaakt. Echter kan het ‘niet willen veranderen’ een overlevingsstrategie zijn om het verdriet en de onmacht over wat er is gebeurd geen ruimte te geven en zichzelf te beschermen.

1 Discussie

Binnen de literatuurstudie werd vastgesteld dat minderjarigen, geplaatst in een residentiële voorziening, recht hebben op participatie bij beslissingen omtrent hun eigen leven. In de praktijk zorgt het onnauwkeurige en multidimensionale concept voor ruime interpretaties en invullingen (Bessel, 2010; Decreet Rechtspositie Minderjarigen, 2004; Visietekst participatie, 2013). Om die reden is dit recht op participatie noch een evidentie noch een garantie en worden beslissingen vaak 'boven het hoofd' van de minderjarigen genomen (Bessel, 2011; Cashmore, 2001; Gousse, 2009). Verder is het duidelijk dat elke jongere die geplaatst is in een residentiële voorziening een aantal 'critical moments' doorgaat tijdens deze plaatsing (Henderson et al., 2012; Smith & Dowse, 2018). Uit de bevindingen van Thomason (2002) blijkt dat zowel het benoemen van het 'scharniermoment' als de omgang met dit scharniermoment zeer individueel bepaald is.

Dit onderzoek omvat volgende onderzoeksvragen:

- Hoe kijken jongeren terug naar de periode van de plaatsing in een residentiële voorziening?
  - (Hoe) Kijken jongeren die geplaatst geweest zijn terug op 'het krijgen van een stem' binnen het proces van uithuisplaatsing en tijdens hun plaatsing?
  - Welke momenten gedurende de uithuisplaatsing werden ervaren als 'scharniermomenten'?

Er werd getracht de evidentie rond inspraak te bevragen vanuit de visie en ervaringen van jongeren die geplaatst werden in een residentiële voorziening.

Daarnaast werd beoogd een aantal momenten te bespreken die de respondenten omschreven als scharniermomenten of 'critical moments' en waarom ze dit op deze manier benoemen.

In deze discussie wordt de stem van de jongeren uit deze studie samengebracht met de theoretische inzichten uit de literatuurstudie inzake het krijgen van inspraak en het ervaren van 'critical moments' gedurende de plaatsing.

1.1. Inspraak als noodzaak

1.1.1. Het ontbreken van inspraakmogelijkheden

Uit dit onderzoek blijkt dat de jongeren doorheen hun plaatsing in een residentiële voorziening nauwelijks inspraak- of participatiemogelijkheden kregen in beslissingsprocedures rond uithuisplaatsing én gedurende hun plaatsing zelf. De respondenten gaven aan geen inspraak

te krijgen in het al dan niet zien van hun ouders, het kiezen van een school, voorziening of andere toekomstbepalende beslissingen zoals alleen wonen. Dit ondanks in het decreet rechtspositie minderjarigen (DRM, 2004) duidelijk beschreven staat dat geplaatste jongeren wel degelijk recht hebben op participatie bij toekomstbepalende beslissingen. Omwille van het uitblijven van die inspraak voelden de bevroagde jongeren zich vaak overbodig en machteloos om hun eigen leven vorm te geven. Om deze reden verloren ze het gevoel van autonomie en het vertrouwen in zichzelf (Pert et al., 2017). Hieruit kunnen we concluderen dat het krijgen van inspraak bij besluitvorming over de toekomst van geplaatste jongeren een cruciaal gegeven is om hun welzijn en autonomie te bevorderen en hun gevoel machteloosheid te reduceren. Wat de bevindingen van voorgaand onderzoek over de negatieve impact dat niet mogen of kunnen mee participeren op geplaatste jongeren heeft, bevestigt (Bessel, 2010; Fattore & Maron, 2005; Krinsky & Rodriguez, 2006; Leeson, 2007; Nybell, 2013).

De jongeren in dit onderzoek gaven aan dat ze enerzijds inspraak wilden over het type plaatsing en anderzijds over sociale contacten. Zo wilde Charifa inspraak over de stad en voorziening waar hij moest verblijven en wilde Jess haar vrienden meer zien. De respondenten wilden als 'normaal' beschouwd worden en vonden afspreken met vrienden en familie essentieel hierin. Dit gaf hen het gevoel het label 'geplaatst in de jeugdzorg' minder met zich mee te dragen omdat ze 'alledaagse' momenten konden beleven. Deze bevindingen rond de nood aan inspraak in het zorgtraject van de jongeren en waarom zij inspraak willen, wordt door Bessel (2010) bevestigd.

Verder heeft het ontbreken van participatiemogelijkheden binnen de jeugdzorg als gevolg dat het moeilijk blijkt hun eigen keuze tot een goed einde te brengen, wanneer de bevroagde jongeren plots wél mogen mee participeren. Dit mede door gebrek aan ervaring en de plotse verantwoordelijkheid. Zo gaven de respondenten in dit onderzoek het voorbeeld omtrent het kiezen van een school of nieuwe studierichting. Deze plotse keuzevrijheid zorgde ervoor dat ze een verkeerde keuze maakten of er op een onverantwoordelijke manier mee omgingen met als gevolg dat het 'niet goed' is afgelopen (cf. veranderen van studierichting of school). De nood aan inspraak en dialoog vanaf de beslissingsprocedure om minderjarigen uit huis te plaatsen, achten Vansevenant et al. (2008) hoog om jongeren hun zelfstandigheid te bevorderen. Dit is een manier op de nodige handvaten en ervaring op te doen en te werken naar zelfredzaamheid (Chikar, 2017).

Uit de interviews en de literatuurstudie kan besloten worden dat het niet krijgen van inspraak- of participatiemogelijkheden ervoor zorgt dat de bevroagde jongeren zich niet alleen

machteloos voelen tegenover de gemaakte beslissingen, maar dat ze ook het gevoel hebben het label 'geplaatst in een voorziening' altijd en overal met zich mee te dragen.

1.1.2. "Ze zien je niet."

Algemeen blijken de jongeren binnen dit onderzoek het niet krijgen van inspraak, het niet gehoord worden en het ontbreken van zowel actie omtrent eventuele vragen, als dialoog hierover, te ervaren als een gevoel van 'niet gezien worden'. Omwille hiervan zagen sommige respondenten 'overgaan tot actie' als enige mogelijkheid om toch te participeren of inspraak te krijgen. Zowel weglopen uit de voorziening, agressief gedrag en automutilatie waren strategieën om hun gevoel van machteloosheid uit te drukken. Deze 'noodkreten' werden echter door hun begeleiders gezien en bestempeld als rebels of depressief gedrag. Met als gevolg dat de respondenten dit gedrag bleven stellen om zo aan te tonen dat ze niet akkoord gingen met de manier van werken. Omwille van het niet aangaan van dialoog werd dit een vicieuze cirkel van het niet krijgen van inspraak gevolgd door 'rebels' gedrag, gevolgd door een bestraffing, gevolgd door nog meer 'rebels' gedrag, et cetera.

Deze bevinding ligt in lijn met het onderzoek van Bessel (2010). Daarin besluit ze dat het stellen van rebels gedrag een gevolg is van het negeren of afwijzen van zaken die de jongeren belangrijk vonden. In de visietekst cliëntparticipatie (2013) en uit het onderzoek van Dickens et al. (2015) blijkt nochtans dat het krijgen van inspraak bij toekomstbepalende beslissingen het gevoel van 'gezien zijn' bevordert bij geplaatste minderjarigen. Hierbij komt dat ze zich erkend voelen als volwaardig persoon, waardoor ze inspraakmogelijkheid blijven aanmoedigen.

Het bestraffen van 'rebels gedrag' door een jongere in een voorziening dreigt als uitkomst te hebben dat de jongeren zich niet gezien voelen. Het gevolg is dat ze extremer gedrag stellen om zowel het 'niet gezien' zijn als het niet krijgen van inspraak te compenseren. Dergelijk extreem gedrag werd vaak bestraft en de oorspronkelijke boodschap van de geplaatste jongeren verloren ging.

1.1.3. Georganiseerde inspraakmogelijkheid

Bij vijf van de zeven bevroegde jongeren waren er momenten binnen de voorziening waarop ze hun mening konden uiten, de zogenoemde 'bewonersvergaderingen'. Deze momenten blijken momenten enerzijds vaak ingevuld door inspraak louter over de praktische zaken van de voorziening, zoals: "Is het eten lekker?", "wie moet de was doen?", "wie moet koken?". Anderzijds werden deze momenten gebruikt om de individuele vooruitgang van elke jongere te bespreken. Hieruit blijkt dat voorzieningen deze momenten van inspraak niet invullen met zaken dat de respondenten essentieel achtten. Zo werd er niet besproken wat beter kan of

waar de geplaatste jongeren nood aan hadden. Door het uitblijven van inspraakmogelijkheden in wat voor hen essentiële zaken zijn, verloren deze jongeren regelmatig hun vertrouwen in de hulpverlening. Een algemeen idee dat de begeleiders enkel de richtlijnen volgden en onpersoonlijk te werk gingen, nam regelmatig de bovenhand doorheen hun trajecten. Idealiter zouden de begeleiders de situatie niet alleen vanuit theorie moeten benaderen, maar rekening moeten houden met de context van de jongeren en hen daarbovenop betrekken bij besluitvormingsprocessen die hen aanbelangen (Chikar, 2017).

Daarnaast geven de jongeren uit dit onderzoek aan dat ze naast de bewonersvergaderingen meer verplichte aanwezigheid wilden bij vergaderingen over toekomstbepalende beslissingen. Met als reden dat ze op het moment zelf het belang van hun aanwezigheid niet konden inzien, maar wanneer ze er nu op terugkijken echter wel. Sommigen gaven daarbovenop aan, meer dialoog te willen over de keuzes die voor hen gemaakt werden. Ze voelden zich in staat om aan te geven goed voor hen was en wilden hun eigen leven mee vorm geven (Leeson, 2007). Het valt op dat de geplaatste jongeren zich vaak machteloos, hulpeloos en zelfs wantrouwig voelen tegenover de gemaakte beslissingen waar zij geen inspraak in kregen (Cashmore, 2002; Leeson, 2007). Hoewel de voorziening de bewonersvergaderingen organiseerde, dreigde de essentie van het concept verloren te gaan. Hier is de spanning tussen de inzet van de voorziening en de realiteit duidelijk aanwezig. Hulpverleners en begeleiders kunnen veel in werk stellen om inspraakmogelijkheden te bevorderen (inzet), maar als de geplaatste jongeren dit niet als inspraak ervaren, missen de begeleiders het doel van hun opzet (realiteit). Er is duidelijk nood aan dialoog tussen begeleiders, hulpverleners en jongeren om inspraakmogelijkheden zo goed mogelijk te realiseren. Echter met één bedenking: kunnen we jongerenparticipatie vorm geven als er geen participatie is van deze jongeren om dit vorm te geven?

1.1.4. Steun als onmisbaar gegeven

Opvallend is het verband dat de respondenten tijdens de interviews legden tussen 'het krijgen van inspraak' en 'iemand beschouwen als steunfiguur'. Wanneer de geplaatste jongeren zich gehoord voelden bij een begeleider, vertrouwden ze de begeleider vaker en zagen deze als steunfiguur. Ze voelden namelijk dat het vertrouwen wederzijds was. Dit had als gevolg dat wat deze begeleider zei, een grotere impact had op de geplaatste jongere. Bosman et al. (z.d.) en Nybell (2013) merkten hetzelfde op, geplaatste jongeren voelen zich meer gehoord, maar durven bovenal hun mening zeggen tegen iemand die ze vertrouwen. Er moet met andere woorden meer aandacht te zijn voor de vertrouwensrelatie tussen begeleiders en jongeren. Op deze manier kunnen de jongeren uit de voorziening zo optimaal mogelijk betrokken worden

en inspraak verlenen en ze de begeleiders als veilige haven zien. Ze kunnen op deze manier steun zoeken bij hen kunnen wanneer ze daar nood aan hebben (Bosmans et al., z.d.).

Daarnaast bleken de bevraagde jongeren direct aan te voelen wanneer een begeleider 'een rol' speelt, hier de rol van begeleider. Ze stelden het meer op prijs wanneer begeleiders deze rol lieten vallen en er waren als persoon. Daarmee wezen ze op het belang van authenticiteit en echtheid in een vertrouwensrelatie (Chikar, 2017). Op deze manier kan er aandacht zijn voor emotionele steun, humor en persoonlijk contact (Gousse, 2009).

Uit dit onderzoek blijkt dat zowel hulpverleners (microniveau), de werking van de voorziening (mesoniveau) en beslissing rond participatie op beleidsniveau (macroniveau) een directe impact hebben op het welzijn van de geplaatste jongeren. In het onderzoek gaven twee jongeren aan dat er geen bewonersvergaderingen waren binnen hun residentiële voorziening, omdat ze in het 'systeem' vóór de integrale jeugdhulp (IJH) zaten (macroniveau). De vijf andere jongeren gaven aan dat er wel bewonersvergaderingen waren (na invoering IJH), maar dat ze deze niet op de juiste manier invulden (mesoniveau). Nagenoeg elke bevraagde jongere vond dat hun mening door de begeleiders onvoldoende afgetoetst werd en ze zelf weinig tot niets konden inbrengen (microniveau) (Cashmore, 2002; Gharabaghi, 2019).

Elk niveau van deze zorg brengt complicaties met zich mee waar aandacht voor moet zijn. Want hoewel de beslissingen op verschillende niveaus gebeuren, geven de jongeren aan dat de beslissingen op elk niveau een grote impact op hun hadden. Het is dus niet louter een handeling van 'bovenaf' dat het verschil zal en kan maken, het is de samenwerking tussen de verschillende niveaus dat ervoor kan zorgen dat jongeren meer inspraak en participatiemogelijkheden krijgen.

1.2. 'Critical moments'

1.2.1. Beleving

Uit de analyse blijkt dat iedere geplaatste jongere doorheen zijn of haar zorgtraject één of meerdere 'critical moments' of scharniermomenten heeft doorgemaakt. Onder 'critical moments' begrijpen we het plaatsvinden van een gebeurtenis dat belangrijke gevolgen voor iemand zijn toekomst of identiteit heeft (Thomason et al., 2002). Net zoals in het onderzoek van Thomason et al. (2002) hadden de meest voorkomende scharniermomenten van de respondenten betrekking op familie, onderwijs en de dood. Zo was bij Charifa de zelfmoord van zijn moeder een keerpunt waarop hij alles liet vallen. Zoals Thomason et al. (2002) aangeven kan dit wijzen op een teken van onmacht door wat er hem is overkomen. Ook Pieter reageerde uit onmacht en woede om wat zijn consulent tegen hem zei. Hij was zo kwaad en gekwetst dat hij besloot om uit het leven te stappen om zo zijn verdriet en pijn achter hem te

laten. Daarentegen beseft Thomas dat hij een beter leven wilde en zijn aanhoudend agressief gedrag wilde veranderen. Het is de steun die hij vanuit een begeleider uit de voorziening ervaart, die ervoor zorgt dat hem dit lukt. Hij koos ervoor zijn chaotische verleden achter hem te laten en een nieuwe toekomst te creëren (Henderson et al., 2012).

Regelmatig gaat een 'critical moment' in dit onderzoek gepaard met het al dan niet krijgen van inspraak. Bij het merendeel van de respondenten zijn het gebrek aan inspraak in schoolkeuze, woonplaats, contact met ouders en het achterhouden van informatie, keer op keer zaken die volgens deze jongeren ontbraken. Veelal waren het deze 'gebreken' dat leidden tot het scharniermoment. Opnieuw komt het belang van inspraak naar boven, omdat deze inspraakmogelijkheden het leven van de respondenten mee bepaalden. Elke geplaatste jongere beleefde en verwerkte een 'critical' moment op zijn eigen manier. Het is daarom van belang mee te nemen dat elke persoon, elke minderjarige en hun situatie anders is. De reacties van de jongeren uit dit onderzoek zijn met andere woorden persoons- en contextafhankelijk (Smith & Dowse, 2018; Thomason et al., 2002).

1.2.2. Omgaan met een scharniermoment

De scharniermomenten van de bevroegde jongeren gaven aanleiding tot verschillende reacties. Sommigen verbraken het (negatief) contact met hun ouders. Anderen gaven aan hun leven "te verbeteren" en nog anderen verloren de hoop en het vertrouwen in zichzelf en de hulpverlening, waarna ze besloten om een zelfmoordpoging te ondernemen. Telkens kon het moment 'onderverdeeld' worden in een van de categorieën beschreven door Thomason et al. (2002) zoals familie, opleiding, relaties, de dood...

Verder was er een algemene tendens over de reden achter de keuze die de respondenten maakten. Zo blijken ze over het algemeen voor zichzelf te kiezen wanneer ze op een scharniermoment staan. Ze willen hun "leven beteren" voor zichzelf, ze verbreken negatief contact met hun ouders voor zichzelf, net zoals ze kiezen dat ze er niet meer willen zijn voor zichzelf. Het is geen egoïstische keuze, maar een keuze, waar de jongeren uit dit onderzoek op dat moment nood aan hadden om zichzelf te beschermen.

Daarnaast zien we enkele scharniermomenten ontstaan vanuit iets positiefs, zoals het krijgen van een pleegmoeder, een relatie, inspraak, steun en alleen gaan wonen. Dergelijke ervaringen waren voor sommige bevroegde jongeren dermate positief dat het hun leven veranderde (Thomason et al., 2002). Ze gaven aan zich gelukkiger te voelen en sterker in hun schoenen te staan. Hieruit blijkt dat scharniermomenten niet louter uit negatieve ervaringen voortvloeien, maar dat het ook positieve ervaringen zijn die een blijvende indruk kunnen nalaten op geplaatste jongeren (Henderson et al., 2007).

1.2.2.1. Zelfmoord als reactie

Anderson (2011) wijst op het risico dat jongeren geplaatst in een residentiële voorziening emotioneel beschadigd zijn of trauma's hebben opgelopen. Ze zijn vaak in dergelijke mate emotioneel beschadigd dat ze vaker zelfmoordgedachten hebben of zelfmoordpogingen ondernemen. De bevindingen van deze masterproef liggen in dezelfde lijn. Nagenoeg alle bevraagde jongeren, op twee na, hebben op een bepaald moment ofwel een zelfmoordpoging ondernomen of zelfmoordgedachten gehad. Telkens vond deze zelfmoordpoging plaats na een scharniermoment. Het was een reactie op iets wat gebeurd was en dergelijke impact op de jongere had dat ze er niet meer wilden zijn.

Elke bevraagde jongere schreeuwde in stilte om hulp of om gezien te worden. Dit toont aan hoe hulpverleners/ sociaal werkers soms niet voldoende aandacht hebben voor de impact van traumatische gebeurtenissen op de jongeren, waaronder een uithuisplaatsing (Romanelli et al., 2011). De geplaatste jongeren tonen op verschillende manieren dat ze hulp nodig hebben, dat ze het niet alleen kunnen. Nochtans wordt er bij het uiten van deze signalen al dan niet bewust weggekeken, waardoor deze bevraagde jongeren regelmatig het gevoel hebben dat ze er alleen voor staan.

1.3. Conclusie

De algemene tendens van dit onderzoek en verschillende andere onderzoeken rond inspraak bij jongeren die uit huis geplaatst zijn, is keer op keer dezelfde: jongeren krijgen te weinig inspraak- en participatiemogelijkheden. De ideeën zijn er, de belangstelling is er, maar in de praktijk blijkt het krijgen van inspraak mede omwille van de complexiteit hiervan eerder zeldzaam. Om hier verandering in te kunnen brengen, zouden we de geplaatste minderjarigen als subject moeten zien en niet langer als object. Ze hebben allemaal een stem en uit dit onderzoek blijkt dat ze deze graag willen gebruiken om 'hoe het was' te veranderen in 'zo heb ik het gewild'.

1.4. Beperkingen en aanbevelingen eigen onderzoek

1.4.1. Beperkingen onderzoek

Een eerste beperking was het verspreiden van de oproep om deel te nemen aan het onderzoek via Facebook en mail. Gezien niet iedereen toegang heeft tot Facebook of bereikbaar is via mail, vallen hier potentiële respondenten en waardevolle meningen uit.

Verder zijn het enkel diegene die zich voldoende sterk voelden om voor hun mening uit te komen die hebben meegedaan aan dit onderzoek. Nagenoeg elke respondent vond van zichzelf dat ze hun traject goed hadden afgerond. Diegene die hun traject niet goed hebben

'afgerond' komen binnen dit onderzoek niet aan bod, hoewel ook hun stem erg belangrijk is om mee te nemen in het debat rond het krijgen van inspraak. Er is met andere woorden aandacht nodig voor de grote diversiteit binnen de doelgroep van jongeren die geplaatst zijn geweest in een residentiële voorziening.

1.4.2. Aanbevelingen voor verder onderzoek

Voor verder onderzoek zou het interessant zijn om niet alleen jongeren die geplaatst zijn in een pleeggezin, residentiële voorziening of andere voorzieningen te bevragen, maar ook hulpverleners, begeleiders en directieleden van residentiële voorzieningen. Via deze weg kan er gekeken worden of er mogelijke overeenkomsten of tegengestelden zijn in hoe jongeren en hulpverleners kijken naar het krijgen van inspraak.

1.4.3. Aanbevelingen voor de praktijk

Uit dit onderzoek blijkt dat jongeren aanwezig mogen zijn op bepaalde besprekingen, maar ze vaak niet aan het woord komen (microniveau), bewonersvergaderingen regelmatig niet ingevuld worden op de manier waar ze initieel voor bedoeld zijn (mesoniveau) en wanneer jongeren hun mening zeggen, de hulpverleners daar niet altijd naar luisteren. Het 'recht op participatie' (macroniveau) staat nochtans neergeschreven in een decreet (Decreet betreffende de integrale jeugdhulp, 2013). Er staat echter niet bij vermeld hoe voorzieningen dit in praktijk kunnen realiseren. Het is dus waarschijnlijk zoeken hoe geplaatste minderjarigen dit recht optimaal kunnen benutten. Echter blijkt uit dit onderzoek dat de voorzieningen hier niet altijd in slagen. De nood aan richtlijnen vanuit het beleid omtrent de mogelijkheden van participatie en inspraak lijken broodnodig om besprekingen, bewonersvergaderingen en andere momenten mee vorm te geven. De samenwerking tussen de verschillende niveaus zou geoptimaliseerd moeten worden, om via deze weg, samen met de geplaatste jongeren, inspraak- en participatiemogelijkheden zoals goed mogelijk te organiseren.

1 Bijlagen

1.1. Bijlage 1: Oproep respondenten

Hallo iedereen

Ik het kader van mijn masterproef doe ik onderzoek naar kinderen en jongeren die in een recent verleden geplaatst werden in een residentiële voorziening.

Bent u **tussen de 23 en 30 jaar**? Bent u **minstens vijf jaar** in een **residentiële voorziening** geplaatst geweest? Dan bent u de persoon die ik zoek!

Het onderzoek zal bestaan uit een eenmalig interview en zal plaats vinden in februari of maart 2020. De exacte datum en plaats worden in samenspraak bepaald.

Tijdens het interview wil ik graag luisteren naar **uw verhaal**. Er zal gepeild worden naar **uw beleving** over de uithuisplaatsing en of u de mogelijkheid heeft gehad om **inspraak** te hebben tijdens deze periode.

Heeft u interesse of verdere vragen? Aarzel dan niet om contact op te nemen. (onderzoek.uithuisplaatsing@outlook.com)

U zou mij enorm helpen!
Vriendelijke groeten en alvast bedankt!

Floor Meersdom
Student Master Sociaal Werk Ugent

 FACULTEIT PSYCHOLOGIE EN
PEDAGOGISCHE WETENSCHAPPEN

UNIVERSITEIT
GENT

Contact
onderzoek.uithuisplaatsing@outlook.com

Promotor en copromotor
Lieselot De Wilde & Eveline Meylemans

1.2. Bijlage 2: Informed consent

INFORMED CONSENT

Ik, ondergetekende, ... verklaar hierbij dat ik, als participant bij het retrospectief onderzoek over de beleving en inspraak van jongeren, geplaatst in een residentiële voorziening op de hoogte ben gebracht over;

De uitleg over de aard van de vragen die tijdens dit onderzoek zullen worden aangeboden, heb gekregen en dat mij de mogelijkheid werd geboden om bijkomende informatie te verkrijgen.

Totaal uit vrije wil deelneem aan het wetenschappelijk onderzoek;

De toestemming geef aan de onderzoekers om mijn resultaten op anonieme wijze te bewaren, te verwerken en te rapporteren;

Op de hoogte ben van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten en dit zonder opgave van reden;

Weet dat niet deelnemen of mijn deelname aan het onderzoek stopzetten op geen enkele manier negatieve gevolgen heeft voor mij

Weet dat ik op aanvraag een samenvatting van de onderzoeksbevindingen kan krijgen nadat de studie is afgerond en de resultaten bekend zijn;

Geef toestemming dat mijn data, foto van de tijdlijn, gebruikt wordt voor verder analyse door andere onderzoekers na volledige anonimisering;

Weet dat UGent de verantwoordelijke eenheid is m.b.t. persoonsgegevens verzameld tijdens het onderzoek. Ik weet dat de data protection officer me meer informatie kan verschaffen over de bescherming van mijn persoonlijke informatie. Contact: Hanne Elsen (privacy@ugent.be).

Gelezen en goedgekeurd op ..... (datum),

Handtekening van de participant .....

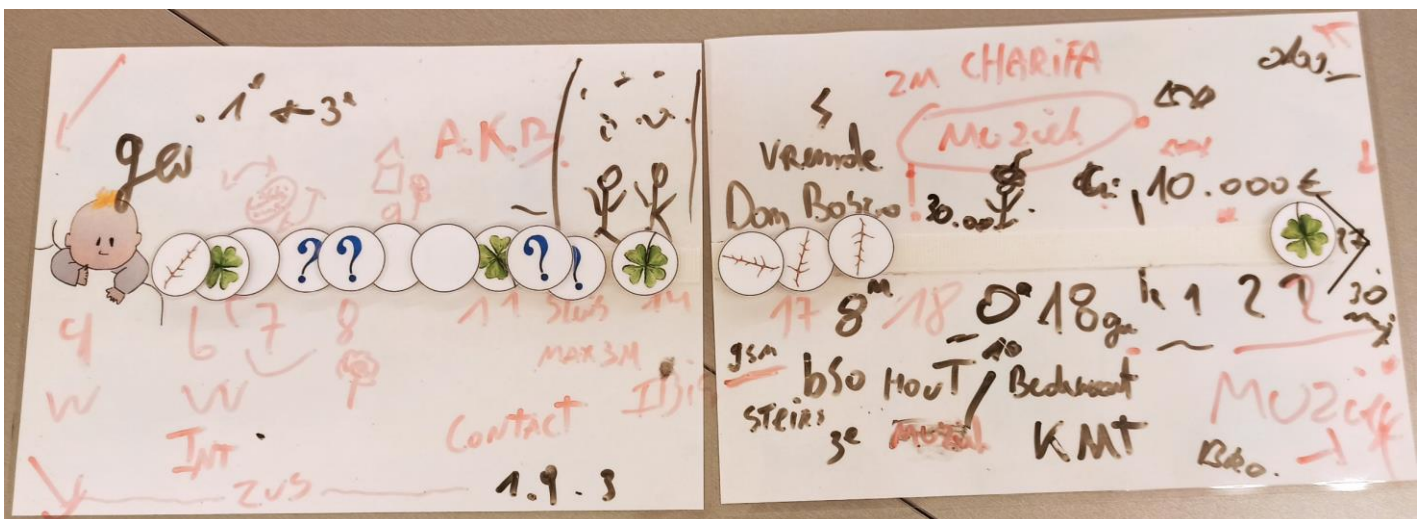
Naam van de verantwoordelijke onderzoeker .....

1.3. Bijlage 3: Themalijst

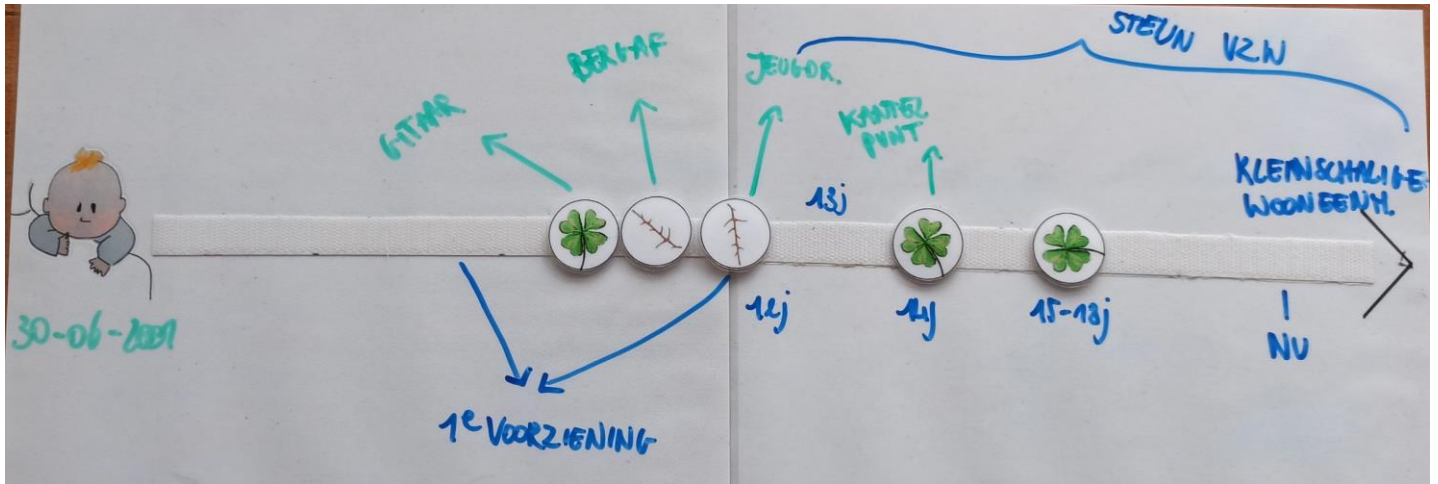
<p>ALGEMEEN</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wie - (buiten)gerechtelijk - Duur plaatsing(en) - Welke voorziening - Reden(en) <ul style="list-style-type: none"> o Gekend toen o Gekend nu 	<p>SCHARNIERMOMENTEN</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beleving <ul style="list-style-type: none"> o Moment zelf o Terugblik - iets uit geleerd - Omgang met moment <ul style="list-style-type: none"> o Daden o Woorden - Wat/ wie daardoor nooit vergeten? 	<p>INSPRAAK</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tijdens beslissing - Gedurende plaatsing <ul style="list-style-type: none"> o Wanneer o Hoe o Vaste momenten o Spontaan - Zinvol <ul style="list-style-type: none"> o Voor jou o Voor voorziening - Beslissing beïnvloed door inspraak - Invloed op regels gehad - Moet/kan het anders 	<p>STEUN</p> <ul style="list-style-type: none"> - Familie <ul style="list-style-type: none"> o Ouders o Broers/ zussen o Tante/nonkel o Grootouders - Hulpverlening - Omgeving <ul style="list-style-type: none"> o Vrienden o Leerkrachten o Vrije tijd - Vooraf aan de uithuisplaatsing - Gedurende de plaatsing
<p>HULPVERLENING</p> <ul style="list-style-type: none"> - Persoonlijke begeleider - Verstandhouding - Communicatie <ul style="list-style-type: none"> o Louter problemen o Algemene zaken o Duidelijkheid - Vertrouwen <ul style="list-style-type: none"> o Wanneer wel/niet - Luisterend oor 	<p>RECHTEN EN PLICHTEN</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gekregen informatie <ul style="list-style-type: none"> o Reden plaatsing o Keuze voorziening - Inzage dossier <ul style="list-style-type: none"> o Gevraagd o Gekregen - Mening/ frustratie <ul style="list-style-type: none"> o Waar uitten 	<p>BELEVING</p> <ul style="list-style-type: none"> - Terugblik <ul style="list-style-type: none"> o Veranderd gevoel t.o. plaatsing? o Vooruit geholpen - Emotioneel/ rationeel <ul style="list-style-type: none"> o Woorden o Daden - Wat 'geleerd' - Wat kan jeugdhulp leren 	<p>ANDERE</p> <ul style="list-style-type: none"> - Als niet gehoord <ul style="list-style-type: none"> o Acties - Hoe geparticipeerd <ul style="list-style-type: none"> o Buiten 'normale' - Genoeg gezien geweest <ul style="list-style-type: none"> o Hoe o wat

1.4. Bijlage 5: Tijdlijn respondenten

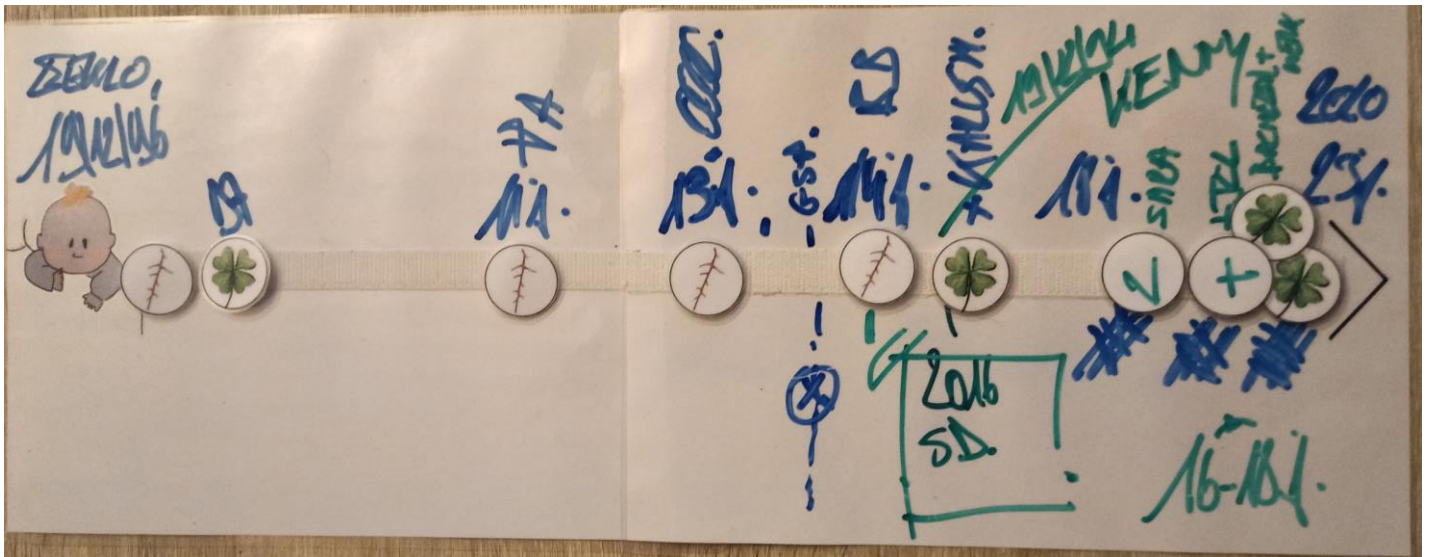
- Tijdlijn Charifa

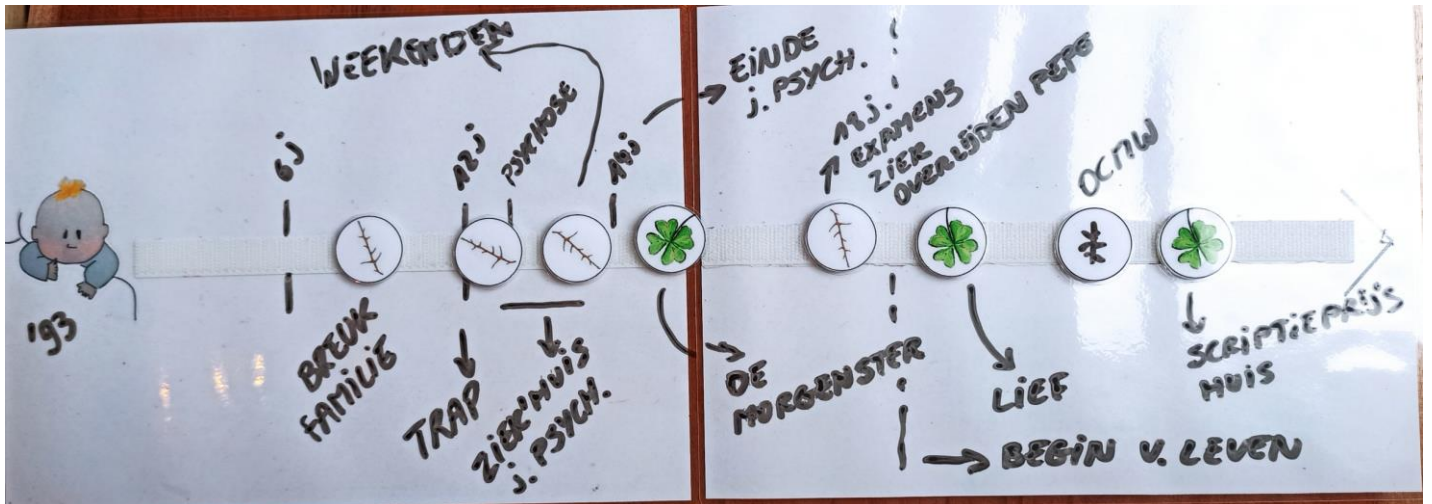
- Tijdlijn Thomas

- Tijdlijn Pieter

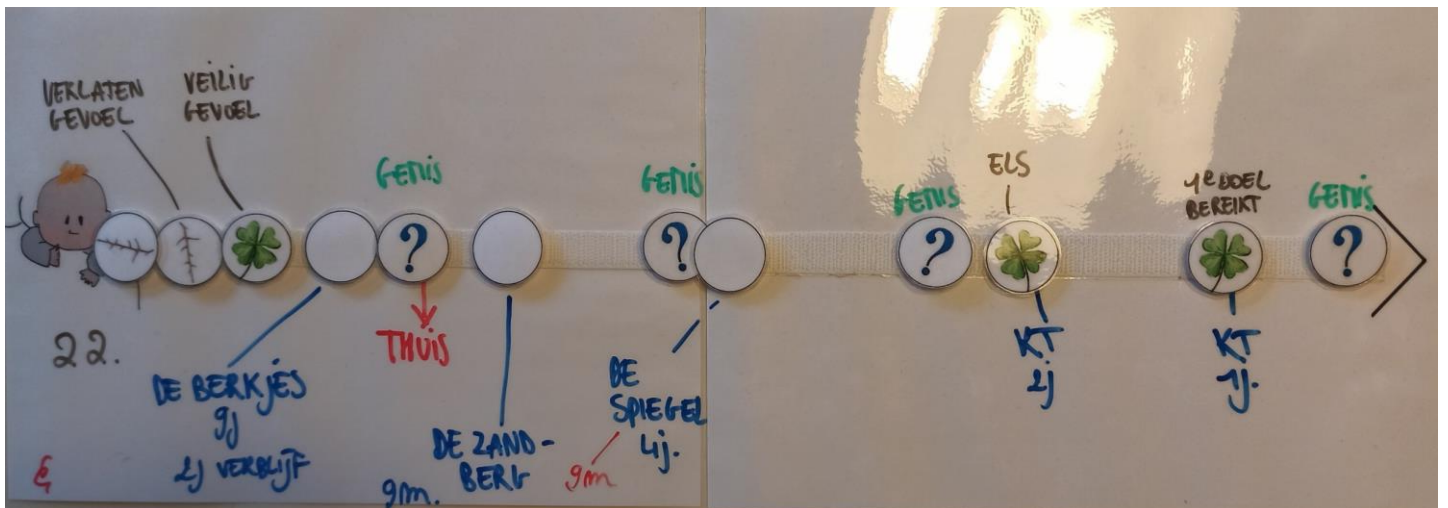
- Tijdlijn Elise

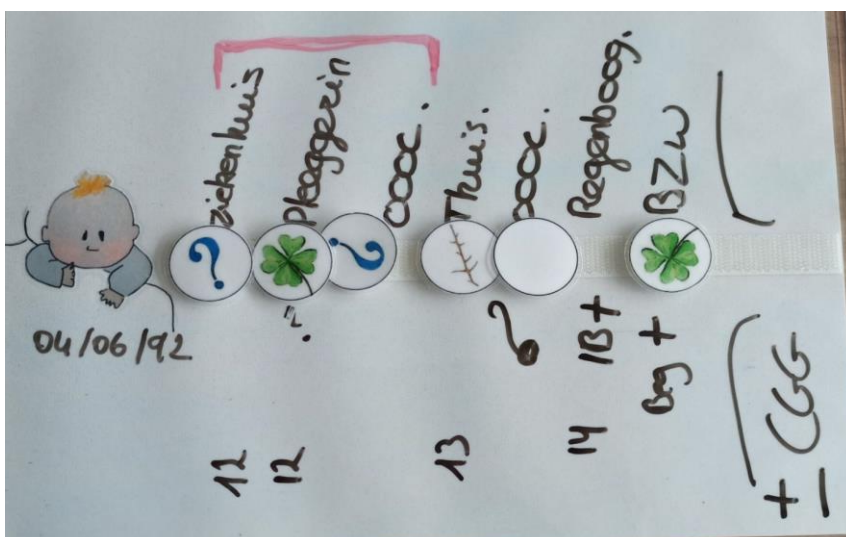
- Tijdlijn Lisa

- Tijdlijn Marie

- Tijdlijn Jess

2 Bibliografie

- Asscher, J., Bek, M., Channa, A., Damen, E., Stams, G., & Van der Laan, P. (2012). A meta-analysis of intensive family preservation programs: Placement prevention and improvement of family functioning. *Children and Youth Services Review*, 34, 1472-1479. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2012.04.002>
- Anderson H. (2011). Suicide ideation, depressive symptoms, and out-of-home placement among youth in the U.S. Child welfare system. *Journal of clinical child & adolescent psychology*, 40(6), 790-796. <https://doi.org/10.1080/15374416.2011.614588>
- Banyard, P., & Grayson, A. (2000). *Introducing Psychological Research: Seventy Studies that Shape Psychology*, 2nd Edition. London: Macmillan
- Bartelink, C. (2012). Verslag discussiebijeenkomst: Hechting en langdurige uithuisplaatsing: Nederlands jeugd instituut. Geraadpleegd op 5 januari 2020, van http://www.jeugdinterventies.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Hechting_en_langdurige_uithuisplaatsing_discussiebijeenkomst.pdf
- Bartelink, C. (2013). Uithuisplaatsing: Wat werkt? Geraadpleegd op 5 januari 2020, van [https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Wat-werkt-publicatie/\(311053\)-nji-dossierDownloads-Watwerkt_Uithuisplaatsing.pdf](https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Wat-werkt-publicatie/(311053)-nji-dossierDownloads-Watwerkt_Uithuisplaatsing.pdf)
- Bartelink, C., Ten Bergen, I., & Van Vianen, R. (2017). *Richtlijn Uithuisplaatsing voor jeugdhulp en jeugdbescherming*. Geraadpleegd op 26 april 2019, van https://richtlijnenjeugdhulp.nl/wp-content/uploads/2015/06/Richtlijn_Uithuisplaatsing.pdf
- Berger, L., Bruch, S., Johnson, E., James, S., & Rubin, D. (2009). Estimating the “impact” of out-of-home placement on child well-being: Approaching the problem of selection bias. *Child development*, 80(6), 1856-1876. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2009.01372.x>
- Berrick, J. D., Dickens, J., Pösö, T., & Skivenes, M. (2015, 29 juli). Children's involvement in care order decision-making: A cross-country analysis. *Child Abuse & Neglect*, 49, 128-141. <http://doi/10.1016/j.chiabu.2015.07.001>.
- Bessell, S. (2010, 2 juni). Participation in decision-making in out-of-home care in Australia: What do young people say? *Children and Youth Services Review*, 33(4), 496-501. <http://doi/10.1016/j.chilyouth.2010.05.006>
- Blueprint. (2004). *Start with the Child, Stay with the Child*. A Voice for the Child in Care, London. Geraadpleegd op 5 mei 2020, van <https://coramvoice.org.uk/sites/default/files/Blueprint%20main%20doc.pdf>

- Boeije, H. (2014). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. Amsterdam, Nederland: Boom Lemma.
- Borre, L. V. (2013). *Vergelijkende studie tussen de jeugdbeschermingswet van 1965 en de hervormingswetten betreffende de jeugdbescherming van 2006* (Masterproef). Geraadpleegd op 17 juni 2019, van https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/060/970/RUG01-002060970_2013_0001_AC.pdf
- Bosmans, G., De Raedt, R., Fazio, R.H., Heylen, J., Rocklage, M.D., & Vasey, M.W. (z.d.). From Trust in Caregivers' Support to Exploration: The Role of Openness to Negative Affect and SelfRegulation. Geraadpleegd op 15 mei 2020, van <https://biblio.ugent.be/publication/8624546/file/8624547>
- Brouwers, B. (2008). *Jeugdsanctierecht in Europa: is jeugdsanctierecht een evidentie?* (seminariwerk), Geraadpleegd op 17 juni 2019, van <https://www.law.kuleuven.be/apps/jura/public/art/44n1/brouwers.pdf>
- Calcaterra, V., & Raineri, M.L. (2017). Young People's Voice: The First Visiting Advocacy Project in Italian Residential Care for Children. <http://doi/10.15388/STEPP.2017.15.10808>
- Cashmore, J. (2002). Promoting the participation of children and young people in care. *Child abuse & Neglect*, 28(8), 837–847. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(02\)00353-8](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(02)00353-8)
- Cappon, L., & Vander Laenen, F. (2015, 12 februari). Gehoord worden is nog geen inspraak: Perspectieven van minderjarigen en ouders op de beslissingen genomen door de jeugdrechter. *Tijdschrift voor Jeugd en Kinderrechten*, 16(1), 3-19. Geraadpleegd op 16 februari, van https://www.researchgate.net/publication/294142514_Gehoord_worden_is_nog_geen_inspraak_perspectieven_van_minderjarigen_en_ouders_op_de_beslissingen_genomen_door_de_jeugdrechter
- Chikar, N., (2017). Over de (vertrouwens)brug komen Een onderzoek naar het effect van een vertrouwensrelatie op de zelfredzaamheid van risicjongeren. (masterproef). Geraadpleegd op 15 mei 2020, van <https://thesis.eur.nl/pub/41083>
- Christiaens, J., & Dumortier, E. (2003). En nu nog de hervorming van de jeugdbeschermingswet van 1965. *Panopticon* 24, 290. Geraadpleegd op 22 april 2019, van <http://www.maklu-online.eu/nl/tijdschrift/panopticon/jaargang-volume-24/3-mei-juni-may-june-2003/en-nu-nog-de-hervorming-van-de-jeugdbeschermingswe/pdf/>

- Day, J. & Dillen, A. (2016). Drempels bij de communicatie over seksueel geweld. Visies van hulpverleners over kinderen in islamitische gezinnen *Religie en samenleving*, 11(1), 31 – 56. Geraadpleegd op 9 april 2020, van https://limo.libis.be/primo-explore/fulldisplay?docid=LIRIAS1886207&context=L&vid=Lirias&search_scope=Lirias&tab=default_tab&lang=en_US&fromSitemap=1
- Decreet betreffende de integrale jeugdhulp. (2013, 7 december). Geraadpleegd op 15 februari 2020, van <https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1023237.html#H1062167>
- Dobbelaere, R. (2006). *Een uitdaging voor de bijzondere jeugdzorg*. Antwerpen-appeldoorn: Garant.
- De Wilde, L., & Vanobbergen, B. (2012). *Mag ik dit vertellen? Stemmen uit de Gentse weeshuizen (1945-1984)*. Leuven: Acco.
- De Wilde, L., Devlieghere, J., Vandenbroeck, M., & Vanobbergen, B. (2019). Foster parents between voluntarism and professionalisation: Unpacking the backpack. *Children and Youth Services Review*, 98, 290-296. Geraadpleegd op 19 januari 2020, van <http://hdl.handle.net/1854/LU-8600156>
- De Winter, M., Noom, M. (2001). Iemand die je gewoon als mens behandelt... Thuisloze jongeren over het verbeteren van de hulpverlening? *Pedagogiek*, 21(4), 269-309. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.aup.nl/journal-downloads/pedagogiek/vol_21_nr_4_-_iemand_die_je_gewoon_als_mens_behandelt.pdf
- De Winter, M. (2011). *Je kinderen opvoeden is een probleemindustrie geworden*. Geraadpleegd op 6 januari 2020, van <http://www.bloggen.be/luclamote/archief.php?ID=1220813>
- De Mulder, S., Groenez, S., Vandenbroeck, M., Vandenbroucke, F., & Verduyckt, P. (z.d.). Een betere wereld voor jonge kinderen: Investeren in hun omgeving. *Visietekst*. België: Kind & Gezin.
- Dreser, L. (2014). Actualia jeugdrecht: De jeugdrechtbank binnen een hertekend landschap [Intern document]. Brugge: jeugdrechtbank.
- Evers, J. (2015). *Kwalitatief interviewen: kunst én kunde*. Amsterdam, Nederland: Boom Lemma.
- Fantuzzo, J., & Perlman, S. (2007). *The unique impact of out- of- home placement and the mediating effects of child maltreatment and homelessness on early school success*. Geraadpleegd op 14 juni 2019, van

<https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S0190740907000394?token=2E1417CE94B609E63A7C86C6FF1CEB4B21127DB06F7218C59B023663BE178F074C0D674DF22FE481C9495EB7F53C1423>

- Fattore, T., & Mason, J. (2005). *Kinderen serieus genomen in theorie, beleid en praktijk*. Jessica Kingsley Publishers, Londen.
- Frame, L. (2002). Maltreatment reports and placement outcomes for infants and toddlers in out- of- home care. *Infant Mental Health Journal*, 23 (5), 517-540.
<https://doi.org/10.1002/imhj.10031>
- Gallagher, M., Smith, M., Hardy, M., & Wilkinson, H. (2012). Children and Families' involvement in Social Work Decision Making. *Children and Society*, 26, 74–85.
<https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2011.00409.x>
- Geerdink, G., & Arnhem, P. (2008). Onderzoeken vanuit een biografisch perspectief, gebruik makend van een biografische methode. *Tijdschrift voor leraren opleiders*. 29, 27-34.
- Gharabaghi, K. (2019). *A hard place to call home: A Canadian perspective on residential care and treatment for children and youth*. Toronto, Canada: Canadian Scholars' press.
- Gilligan, R. (2000). The importance of listening to the child in foster care. *In foster care: Policy, practice and research*, 40–58. Geraadpleegd op 14 juni 2019, van https://www.researchgate.net/publication/311016255_The_importance_of_listening_to_the_child_in_foster_care
- Gousse, B. (2009). *Van over naar met*. Een participatief proces met jongeren over hulpverlening in Leuven. Leuven, RISO
- Hauspie, B., Vettenburg, N., & Roose, R. (2010). *Vooronderzoek Kenmerkten en hulp- en dienstverleningsbehoeften van maatschappelijk kwetsbare jongvolwassenen*. Vakgroep Sociale Agogiek, Universiteit Gent.
- Henderson, S., Holland, J., McGrellis S., Thomson, S., Sharpe, S., (2007). *Inventing Adulthood: A Biographical Approach to Youth Transitions*. Geraadpleegd op 10 mei 2020 van: <https://www.academia.edu/768795/>
- Heps, R. & Swennen, F. (2011). Juridische mogelijkheden tot uithuisplaatsing van de geweldpleger bij kindermishandeling. *Hulpverlening bij kindermishandeling: over individuele en maatschappelijke kwetsbaarheid*. 11-28
- Houtkoop, H. & Koole, T. (2000). *Taal in actie: hoe mensen communiceren met taal*. Bussum: Coutinho. Geraadpleegd op 29 april 2020, van <https://lib.ugent.be/catalog/rug01:000537563>

- Kinderrechtencommissariaat. (2019). *Jaarverslag 2018-2019*. Geraadpleegd op 16 april 2020, van https://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/book_jaarverslag_krc_2018-19_volledig_def_lr.pdf
- Jeugdhulp Vlaanderen. (2018). Jaarverslag jeugdhulp samenvatting 2018. Geraadpleegd op 12 april 2019, van <http://www.jaarverslagjeugdhulp.be/download-jaarverslag-2018>
- Jones, L. (1993). Decision Making in Child Welfare: A Critical Review of the Literature. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 10, 241-262. <https://doi.org/10.1007/BF00757822>
- Jongerenwelzijn. (z.d.). *Een 2.0 aanpak voor integrale jeugdhulp in Vlaanderen*. Geraadpleegd op 10 april 2019, van <https://jongerenwelzijn.be/assets/docs/publicaties/andere/2-0-aanpak-jeugdhulp-Vlaanderen.pdf>
- Juffer, F., Van Den Dries, L., Van Ijzendoorn, M. H., & Bakermans Kranenburg, M. (2008). Fostering security? A meta-analysis of attachment in adopted children. *Children & Youth Services Review*, 31, 410-421. Geraadpleegd op 17 juni 2019, van https://www.basictrust.com/bestanden/23/Dries_et_al_2009_Fostering_meta_ado_geh.pdf
- Knorth, E., Grietens, H., López, M., & Zeijlmans, K. (2019). Participation of Children, birth parents and foster carers in the matching decision, Paternalism or partnership? *Child Abuse Review*, 28(2). <https://doi.org/10.1002/car.2544>
- Knorth, E. J. (2000). Besluitvorming over uithuisplaatsing in de jeugdzorg. *Kind en adolescent*, 21, 44–59. <https://doi.org/10.1007/BF03060760>
- Keymeulen, H. V. (1999, December). *Jij en het comité voor bijzondere jeugdzorg*. (Maatschappelijke beleidsnota bijzondere jeugdzorg). Brussel, België. Geraadpleegd op 5 mei 2020, van <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1393879>
- Krinsky, M., & Rodriguez, J. (2006). "Giving a Voice to the Voiceless: Enhancing Youth Participation in Court Proceedings". *Nevada Law Journal*, 6(34). Geraadpleegd op 20 december 2019, van <https://scholars.law.unlv.edu/nlj/vol6/iss3/34>
- Leeson, C. (2007). My life in care: experiences of non-participation in decision-making processes. *Child and Family Social Work*: 12, 268-277. <https://doi/pdf/10.1111/j.1365-2206.2007.00499.x>
- Loosveldt, G. (2001). Gegevensverwerking en informatiestromen in de jeugdzorg. *Tijdschrift voor welzijnswerk*. Geraadpleegd op 10 mei 2020, van

https://www.vlaamswelzijnsverbond.be/files/page/cez/GEGEVENSVERWERKING-Loosveldt_2.pdf

- Migchelbrink, F. (2016). *Half open en volledig gestructureerde of gestandaardiseerde interviews*. Geraadpleegd op 8 januari 2020, van <http://www.actie-onderzoek.nl/pdf/gestructureerde%20interviewswebsitegereed.pdf>
- Nybell, L. (2013, 24 april). Locating "youth voice:" Considering the contexts of speaking in foster care. *Children and Youth Services Review*, 35(8). 1227-1235.
<https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2013.04.009>
- Pecora, P., Kessler, R., Williams, J., Downs, C., English, D., White, J., & O'Brien, K. (2010). *What works in foster care?* Oxford: university press.
- Pert, H., Diaz, C., & Thomas, N. (2017). Children's participation in LAC reviews: A study in one English local authority. *Child & Family Social Work*, 22(2), 1-10.
<http://dx.doi.org/10.1111/cfs.12194>
- Pronk, I. (2011). Kind uit huis niet altijd beter af. *De verdieping trouw*. Geraadpleegd op 3 maart 2020, van <https://www.trouw.nl/nieuws/kind-uit-huis-niet-altijd-beter-af~b0378ab6/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- Plochg, T., Juttemann, R. E., & Mackenbach, J. (2007). *Handboek gezondheidsonderzoek*. Nederland: Makenbach J.P.
- Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming. (2017). Voorkomen van een uithuisplaatsing. Geraadpleegd op 8 maart 2020, van <http://richtlijnenjeugdhulp.nl/uithuisplaatsing/voorkomen-van-uithuisplaatsing/voorkomen-van-uithuisplaatsing/>
- Roose, R., & Bouverne-De Bie, M. (2010). Jeugdzorg en armoedebestrijding: Nood aan een ander debat. *Panopticon*, 31(4), 1-6. Geraadpleegd op 9 mei 2019, van <https://biblio.ugent.be/publication/1850600/file/6759740>
- Smith, L., & Dowse, L. (2019). Times during transition for young people with complex support needs: Entangled critical moments, static liminal periods and contingent meaning making times, *Journal of Youth Studies*, 22(10), 1327-1344.
<https://doi/10.1080/13676261.2019.1575346>
- Strolin-Goltzman, J., Kollar, S., & Trinkle, J. (2010). Listening to the voices of children and foster care: Youths speak out about child welfare workforce turnover and selection. *Social work*, 55 (1), 47-53. <http://doi/10.1093 / sw / 55.1.47>

- Steyaert J. (2017). 1912 kinderscherming – jeugdbescherming 1965: Een lang verhaal met blijvende gevolgen. *Canon*. Geraadpleegd op 20 december 2019, van https://www.canonsociaalwerk.eu/be/details.php?cps=18&canon_id=130
- Steenkens, K., & Van Regenmortel, T. (2007). *De Wissel-werking verbeteren. Verbeteronderzoek met peer research in de bijzondere jeugdzorg*. Leuven: HIVA.
- Stroobants, T., & Van den Bruel, B. (2016). *Uitgangspunten en krachtlijnen bij uithuisplaatsing van jonge kinderen I.F.V. Vlaamse beleidskeuzes*. Geraadpleegd op 25 mei 2019, van <https://www.kindengezin.be/img/uitgangspunten.pdf>
- Tarren-Sweeney, M. (2008). The mental health of children in out-of-home care. *Curr opin Psychiatry*, 21(4), 345-9. <https://doi/10.1097/YCO.0b013e32830321fa>.
- Thomson, R., Bell, R., Holland, J., Henderson, S., McGrellis, S., & Sharpe, S. (2002). Critical Moments: Choice, Chance and Opportunity in Young People's Narratives of Transition. *Sociology*, 36(2), 335-354. Geraadpleegd op 27 maart 2020, van <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0038038502036002006>
- Turnell, A., & Murphy, T. (2014). *Child Protection Approach and Framework: Comprehensive Briefing Paper*. Geraadpleegd op 15 februari 2020, van <http://www.solihullscb.co.uk/media/upload/fck/file/Signs%20of%20safety/Signs-of-Safety-Briefing-Paper-v3-1.pdf>
- Unicef. (z.d.). *30 jaar kinderrechten*. Geraadpleegd op 28 december 2019, van <https://www.unicef.be/nl/over-unicef/onze-inspiratie/kinderrechten/>
- Vandenbroeck, M. (2018). *Gezinspedagogiek: Over gedeelde en verdeelde opvoedingsverantwoordelijkheden*. Gent: Academia Press
- Vansevenant, K., Driessens, K., & Van Regenmortel, T. (2008). *Bind-kracht in armoede. Krachtgerichte hulpverlening in dialoog*. Leuven: Lannoo Campus.
- Vandeurzen, J. (2018, 16 april). *Eén agentschap voor kinderen, jongeren en hun gezinnen* [Persbericht]. Geraadpleegd op 22 december 2019, van https://www.kindengezin.be/img/20180416_PB_1_agentschap.pdf
- Van Crombruggen, H., & Van Leeuwen, K. (2012). *Gezinnen in soorten*. Antwerpen, België: Garant.
- Van Nuffel, K. (2003). *Een 'goede' opvoeding van het jonge kind als sociocultureel bepaalde constructie* (Masterproef). Geraadpleegd op 11 mei 2019, van <https://www.scripriebank.be/sites/default/files/68da7b66cc8d3747ecd23a7fdfa50c59.pdf>

Visietekst Participatie. (2013, april). Geraadpleegd op 5 mei 2020, van
<http://cachetvzw.be/uploads/page/72/files/visietekstsparticipatie.pdf>

Vlaams Parlement. (2013). Ontwerp van decreet betreffende integrale jeugdhulp. Brussel:
Vlaams Parlement

Wouters, J. (2005). *Uithuisplaatsing in Nederland en Zweden: Een vergelijkend onderzoek naar overwegingen in de jeugdzorg*. Geraadpleegd op 12 maart 2020, van
http://www.jeugdinformatie.nl/nl/DownloadJi/Jeugdzorg_UithuisplaatsingNedZweden.pdf